

**ITSENÄISTYVÄ NUORI
– OPAS TYÖSKENTELYYN**

Andreas Holmi

Opinnäytetyö, kevät 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Holmi, Andreas. Itsenäistynvä nuori. Opas työskentelyyn. Pori, kevät 2016, 32s., 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyöni on produktio, jonka tavoitteena on tuottaa Lastensuojelulaitos Eemelille itsenäistymistyöskentelyyn työntekijää tukeva opas. Oppaan on tarkoitus opastaa ja neuvoa työntekijää erilaisissa tilanteissa, joita jälkihuoltotyössä voi tulla eteen. Oppaan on tarkoitus myös tukea omaohjaajan työskentelyä itsenäistymistä tukevassa omaohjaajatyöskentelyssä sijoituksen aikana.

Oppaan sisältöä laatiessa on otettu huomioon työyhteisön tärkeiksi kokemat asiat itsenäistymisen kannalta. Oppaan lisäksi opinnäytetyö sisältää raporttiosuuden, jossa on läpikäyty teoriapohjaa ja prosessikuvaus. Keskeisenä näkökulmana on lapsen kehittyminen aikuiseksi ja kehittymisen haasteet sekä itsenäistyminen. Teoriaosuus toimii perusteluna oppaan sisällölle.

Oppaan teko on ollut prosessi, joka on koostunut suunnitellusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Opas tullaan ottamaan käyttöön Lastensuojelulaitos Eemelissä kaikessa itsenäistymistä tukevassa työskentelyssä ja sitä voidaan tarvittaessa muokata ja kehittää tarpeiden mukaisesti.

Oppaan sisältö ja visuaalinen ulkoasu on saanut hyvää palautetta Eemelin perhetukiyksikön johtajalta ja perhetyön tiimivastaavalta.

Asiasanat: lastensuojelu, jälkihuolto, itsenäistyminen, sijaishuolto ja avohuolto

ABSTRACT

Holmi, Andreas

Towards independence. A Guidebook. 72p., 1 appendix. Language: Finnish. Spring 2016. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

This bachelor's thesis was development-oriented with an aim to produce a guide book for workers supporting a young person in gaining independence. It is meant to guide and advise the worker in various situations that may occur in after care. The guide book can also support workers' efforts in building the young person's independence while still in care.

As a result of this development process are a process description, a report and a guide book. Developing the guide book, issues seen important by the work community were considered. In addition, the thesis includes a report on the theory basis and a process description with the main viewpoint on the child's development into adulthood, its challenges, and becoming independent. The content of the guide is based on the theory.

Developing the guide book was a process that included the part of planning, implementation and evaluation. The guide book has been carried out in cooperation with the child welfare institution 'Lastensuojelulaitos Eemeli'. It will be taken into practice there in all the efforts towards supporting young people gaining independence, and it can be adjusted and revised as needed.

The director of the family support unit and the team leader of family work at Eemeli have provided positive feedback on the content and visual representation of the guide book.

Key words: child protection, after care, independence, foster care and community care.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LAPSUUS, NUORUUS, AIKUISUUS.....	6
2.1 Lapsuus	6
2.2 Nuoruus.....	8
2.3 Nuoruudesta aikuisuuteen.....	9
3 ITSENÄISTYVÄN NUOREN TUKEMINEN	11
3.1 Tavoitteet	11
3.2 Koulu ja työ	13
3.3 Talous.....	14
3.4 Asuminen	17
3.5 Vapaa-aika	17
3.6 Sosiaaliset suhteet ja psykososiaalinen tuki.....	18
4 ITSENÄISTYMISEN TUKEMINEN EEMELISSÄ	22
4.1 Sijais- ja perhepalveluiden moniosaaja.....	22
4.2 Jälkihuolto-ohjaus Eemelissä.....	24
4.3 Eemelin jälkihuolto.....	25
5 PROSESSIKUVAUS.....	27
5.1 Kehittämispainotteinen opinnäytetyö	27
5.2 Produktin suunnittelu.....	27
5.3 Produktin toteutus	28
5.4 Produktin arviointi	29
6 POHDINTA.....	31
LÄHTEET	33
LIITTEET	35
Liite 1 Itsenäistytävä nuori –Opas työskentelyyn.....	35

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe määräytyi Lastensuojelulaitos Eemelin tarpeista. Opinnäytetyön tavoitteeksi asetettiin Eemelissä toteutettava itsenäistymistyöskentelyn selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen. Aiheen ollessa laaja päätettiin keskittyä työntekijän näkökulmaan oppaan luomisessa.

Eemeli on tuottanut lastensuojelun sijais- ja avohuollon palveluita 13vuoden ajan. Joka vuosi Eemelistä itsenäistyy useita nuoria ja useimmiten heidän kanssaan on jatkettu jälkihuoltotyötä sijaishuollon päätyttyä. Eemelissä on aiemmin tuotettu materiaalia itsenäistymistyöskentelyn tueksi ja nyt haluttiin koota työskentelyn pääkohdat yhdeksi oppaaksi työntekijän työskentelyä helpottamaan.

Oppaan tarkoituksena on ohjata erilaisissa nuoren itsenäistymistä koskevissa tilanteissa työntekijää toimimaan mahdollisimman johdonmukaisesti. Opas toimii muistuttajana ja antaa vinkkejä arkipäivän työskentelyyn jättäen kuitenkin tilaa tärkeänä pidetylle persoonalliselle työskentelylle.

Opas on monipuolinen koonti tärkeimmiksi koetuista aiheista ja jälkihuoltotyöntekijän lisäksi opas tukee omaohjaajan työskentelyä nuoren kanssa sijoituksen loppuvaiheessa ennen nuoren itsenäistymistä.

Opinnäytetyöhöni kuuluu oppaan lisäksi raportti, jossa käydään läpi teoriaosuutta. Teoriaosuudessa käydään läpi keskeisiä asioita lapsen kehityksestä, lastensuojelusta, itsenäistymisestä ja Eemelistä tehtävästä laadukkaasta sijais- ja avohuollon työstä. Teoriaosuus on tärkeä pohja oppaan sisällölle ja auttaa ymmärtämään miksi tietyt osa-alueet on valittu oppaan sisältöön.

2 LAPSUUS, NUORUUS, AIKUISUUS

2.1 Lapsuus

Lapsi – käsite on monitahoinen. Käsitettä voidaan tarkastella Yhdistyneiden kansakuntien(myöhemmin YK) Lasten oikeuksien sopimuksen, biologisen kehittymisen ja lain puitteissa. Käsitteen virallisten määritelmien kannalta on tärkeää tutustua aluksi YK:n Lasten oikeuksien sopimukseen. Sopimus määrittää jokaisen alle 18-vuotiaan olevan lapsi. Sopimuksen mukaiset oikeudet kuuluvat kaikille lapsille, eikä lasta saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiensa alkuperän, ulkonäön, muiden ominaisuuksien tai mielipiteiden vuoksi. Lapsen etu tulee ottaa aina huomioon lasta koskevia päätöksiä tehtäessä. Jokaisen valtion tulee toteuttaa Lapsen oikeuksien sopimuksen määräämät oikeudet. Huoltajien oikeuksia, velvollisuuksia ja vastuuta lapsen kastatuksesta on kunnioitettava ja lähtökohtaisesti lapsella on oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänen turvallisuutensa ei vaarannu ja hänen on hyvä olla heidän kanssaan. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, vaikka hän asuisi muualla ellei se ole lapsen edun vastaista. Jokaisella lapsella on oikeus mahdollisuuksien mukaan tuntea vanhempansa ja jokainen lapsi on rekisteröitävä heti syntymän jälkeen. (Unicef i.a.)

Lapsen kansalaisuutta, sukulaissuhteita, henkilöllisyyttä ja nimeä tulee vaalia. Valtioiden tehtävänä on estää lasten laittomat kuljetukset maasta ja lapsen ja vanhempien jouduessa eri valtioihin on valtion velvollisuus mahdollistaa perheen jälleenyhdistyminen käsittelemällä hakemus myönteisesti ja viivyttämättä. Lapsella on oikeus omaan mielipiteeseen ja hänen tulee saada ilmaista oma mielipide kaikissa itseään koskevissa asioissa huomioon ottaen lapsen ikä ja kehitystaso. Valtion tulee tukea lapsen kasvatuksessa vanhempia. Lapsen oikeus on olla suojeltavana väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Lapsen tulee saada asianmukaista hoitoa ja kasvatusta, jos lapsi ei voi elää perheensä kanssa ja tällöin hoito ja sijoituksen perusteet tulee tarkistaa ajoittain. Lapsen oikeuksiin kuuluu myös ilmainen peruskoulu, jonka tulee kehittää lapsen kykyjä, lapsen vanhempien sekä oman ja muiden suvaitsevaisuutta, ihmisoikeuksia sekä opettaa kulttuurien kunnioittamista. Lasten oikeuksien sopimuksella pyritään turvaamaan lapsen ehyt ja turvallinen kasvu ja kehitys kaikissa tilanteissa. (Unicef i.a.)

Suomen valtio on valtiosopimuksella hyväksynyt Lasten oikeuksien sopimuksen vuonna 1991. Valtiosopimuksen myötä voimaan tulleet laki määrittää muiden lakien ottavan huomioon Lasten oikeuksien sopimuksessa määritellyt lasten oikeudet. (Valtiosopimus 60/1991)

Hyvälle lapsuudelle on monia määritelmiä. Jyväskylän yliopistosta Lea Pulkkinen määrittelee hyvän lapsuuden peruspilareiksi kymmenen asiaa. Pulkkinen mukaan rakastavat ja pysyvät huoltajat, ystävyysuhteet ja sosiaalinen vuorovaikutus, fyysinen aktiivisuus ja luova leikki, luonnon hoito ja kunnioitus, luovat menetelmät eri taiteenlajien muodossa, monipuolinen kasvatus joka kehittää kaikkia kykyjä, lapsiystävällinen tukea ja huolenpitoa antava yhteiskunta, itsenäistyminen ja päätöksenteon tukeminen, nuorten ja lasten osallistuminen yhteiskuntaelämään ja turvallisen paikan takaaminen lapselle elämiseen ja oppimiseen ovat avain asemassa hyvää lapsuutta pohtiessa. (Pulkkinen 2013.)

Lapsi- käsitettä on hyvä määritellä myös lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Mannerheimin Lastensuojeluliitto (myöhemmin MLL) jakaa lapsuuden eri vaiheisiin iän mukaisen kehityksen kannalta. Lapsuus käsittää MLL:n mukaan 0-18 vuotiaat, jolloin murrosiän koittaessa nuoruus on yksi lapsuuden vaiheista. Ensimmäiset vuodet vauva katselee ja ihmettelee ympäröivää maailmaa. Vauva tarvitsee kehittyäkseen vuorovaikutussuhteen toiseen ihmiseen. Ensiarvoisen tärkeää on pysyvä ja läheinen suhde isään tai äitiin tai molempiin sekä jo vauvavaiheessa saavutettu hyvä perusturvallisuus. Vauva seuraa tarkasti vanhempiaan ja matkii aikuisen ilmeitä. Pikkuhiljaa vauva alkaa nousemaan ylös maasta nojaten ensin kyynärvarsiinsa ja tämän jälkeen tarttumalla esineisiin ja viemällä ne suuhunsa. Vauva jokeltelee jo 2-3 kuukauden ikäisenä. Ensimmäisiä sanoja lapsi ymmärtää 9 kuukauden ikäisenä ja samoihin aikoihin lapsi oppii seisomaan tukea vasten. Ensimmäiset sanat ja ensiaskeleet lapsi oppii vuoden ikäisenä. Lapsen opittua perustaitoja alkaa hän leikkimään ajoittain itsekseen tankaten välillä turvaa vanhemman tai hoitajan sylissä. Liikuntataidot alkavat kehittymään ja käveleminen varmistuu päivä päivältä. Lapsi ymmärtää paljon puhetta ja osaa tuottaa jonkin verran sitä itsekin. Lapsi nukkuu päiväunet ja omatoimisen syömisen, juomisen ja vaatteiden riisumisen harjoittelu alkaa. Kolmansien syntymäpäivien lähestyessä lapsesta tulee yleensä mukautuvampi ja rauhallisempi. Lapsi oppii uusia taitoja, tarkkailee ja touhuaa, mutta tarvitsee vielä aikuisen jatkuvaa suojelua ja huolenpitoa. Lapselle tulee kuitenkin asettaa rajoja ja itkua pitää kestää. Oman tahdon kehityttyä lapsesta tulee usein menevä vipeltä-

jä. Vanhempien tulee asettaa rajoja, rauhoittaa leikkiä ja auttaa lasta sietämään epäonistumisia ja pettymyksiä. Iän karttuessa lapsi alkaa huomioimaan enemmän toista ihmistä. Lapsi voi olla ajoittain rauhaton ja tunteiltaan ailahtelevainen. Lapselle kehittyy kaveripiiri ja moraalista kehittymistä pitää tukea. Koulun alettua lapsi saa uusia alueita elämänpiiriinsä ja itsenäisyys lisääntyy. Lapset oppivat nopeasti uutta koulussa ja voivat tarvita vanhemman erityistä huomiota uusissa haasteissa. Alakoulun viimeisillä luokilla lapsi on usein tasapainoinen, sosiaalinen, aktiivinen ja kiinnostunut monista asioista. Seuraava kehitysvaihe on murrosikä. Murrosikään lapset tulevat hyvin eri-ikäisinä. Tyttöillä murrosikä alkaa 9-12 vuotiaana ja pojilla pari vuotta myöhemmin. Lasta voi hämmäntää saman ikäisten lasten suuret kehityserot, jotka ovat aivan normaalia yksilöllisyydestä johtuen. Välillä lapsi haluaa olla itsenäinen nuori ja toisessa hetkessä pikkulapsi, joka haluaa kätkeytyä syliin. Murrosiässä lapsuus vaihtuu nuoruuteen ja lapsi kypsyy itsenäisyyteen. Lapsi etsii uudenlaista suhtautumistaan itseensä, vanhempiinsa ja kavereihin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a..)

2.2 Nuoruus

Nuoruus on käsitteenä haastava. Sitä ei erikseen määritellä laissa, koska lain mukaan kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia pohjautuen Lasten oikeuksien sopimukseen. (Valtiosopimus 60/1991.) Nuoruus nähdään kuitenkin usein lapsuuden viimeisenä kehitysvaiheena ja se jatkuu täysi-ikäistyksen jälkeenkin. (Väestöliitto 2016.)

Nuoruusiän alkuun asettuu murrosikä, joka on noin 2-5 vuoden mittainen ajanjakso. Nuori kehittyy ja kasvaa fyysisiltä ominaisuuksiltaan kohti aikuisuutta. Kehitystä ja kasvua tapahtuu voimakkaasti myös nuoren psyykkisiä ominaisuuksia tutkittaessa. Aalbergin ja Siimeksen mukaan nuoruus jaetaan kolmeen vaiheeseen; varhaisnuoruuteen, varsinaiseen nuoruuteen ja jälkinuoruuteen. Persoonallisuus muovautuu psyykkisen ja fyysisen kehityksen myötä kohti aikuisuuden persoonallisuutta. Psyykkisessä kehityksessä voidaan tavata ajoittain myös taantumista. Aalbergin ja Siimeksen mukaan nuoruuden tärkeimpänä tehtävänä on itse hankittu autonomia – itsenäisyys. Nuoren tulee irtautua vanhemmistaan, heihin kohdistuvista toiveista ja heidän tarjoamasta turvasta sekä löytää vanhempansa uudelleen aikuisella tasolla. Ruumiinkuva muuttuu murrosiästä johtuen ja nuoren täytyy jäsentää omaa seksuaalisuuttaan ja seksuaalista identiteettiään.

Nuoren on turvauduttava vanhempien sijaan omien ikätovereiden apuun nuoruusiän kasvun ja kehityksen aikana. (Väestöliitto 2016.)

Varhaisnuoruus asettuu 12–14 ikävuoden aikaan. Murrosikä alkaa ja sen tuoman fyysisen kehityksen myötä nuori voi olla levoton, kiihtynyt ja hämmentynyt. Nuori elää ristiriitojen keskellä, omaa kehoa on vaikea hallita ja elämä on selkiytymätöntä. Nuoren halu itsenäistyä korostuu ja vanhemmista irtaantumista harjoitellaan. (Väestöliitto 2016.)

15–17-vuotiaana varhaisnuoruuden ristiriidat vanhempiin alkavat helpottumaan varsinaisen nuoruuden myötä. Nuori alkaa löytämään oman persoonallisuutensa samaistuesaan ikätovereihinsa ja vanhempiinsa. Nuori hyväksyy muuttuneen ruumiinkuvansa ja seksuaalisuuden kehittyminen on keskeisessä asemassa varsinaisessa nuoruudessa. (Väestöliitto 2016.)

Jälkinuoruus nähdään jäsentymisvaiheena, jossa nuorelle alkaa hahmottumaan aikaisempien kokemusten pohjalta oma miehuus tai naiseus. Jälkinuoruus ajoittuu 18-22 vuoden ikähaarukkaan. Itsekeskeiset valinnat vähenevät, nuori ottaa huomioon toiset ja empatiakyky lisääntyy. Nuori osaa hahmottaa itsensä osana yhteiskuntaa, eikä näe enää itseään ainoastaan osana lapsuuden perhettään. Nuoren vastuunkanto lisääntyy ja hän tekee päätöksiä perheen perustamisen ja tulevan ammatin suhteen. (Väestöliitto 2016.)

2.3 Nuoruudesta aikuisuuteen

Nuoruudesta aikuisuuteen siirtyminen on voimakasta muutosten ja kasvun aikaa. Läpikäytyjen fyysisen ja psyykkisen kehityksen tuloksena syntyy identiteetti. Nuori on löytänyt vastauksen kysymykseen ”Kuka minä olen?” ja sen myötä aikuisuuden tuomat sitoumukset, vastoinkäymiset, pettymykset ja vastuut on helpompi kohdata. Aikuisuuteen siirtyminen nuoruudesta voi kestää aina 30 ikävuoteen asti. Elämäkokemukset lokahtavat paikoilleen ja ihminen voi tuntea suurta iloa ja tyydytystä siitä, että on löytänyt oman tapansa elää ja elämä jatkuu eteenpäin. (Nyyti 2016.)

Aikuisuuteen siirtyminen ja nuoruusajasta irrottautuminen voivat koskettaa syvältä. Siihen voi liittyä alakuloisuutta, surua ja kaihoa. Vaihe ei välttämättä ole helppo ihmisen elämässä, vaikka erityisiä vastoinkäymisiä ei tulisikaan. Suuria muutoksia voi tapahtua ihmissuhteissa ja omien voimavarojen tunnistaminen voi olla haastavaa. Vanhasta tulee luopua, uusia taitoja opetella ja sopeutua aikuisuuden elämään. Itselleen tulee olla armollinen ja antaa aikaa asioiden käsittelemiseen. (Nytyi 2016.)

Itseyttä etsiessään aikuisuuden kynnyksellä ihminen voi olla hukassa. Nuoruudesta totuttu huolettomuus jää taakse ja tulevaisuus jännittää. Eettinen ajattelu ja arvot hioutuvat ja elämisen kautta ne saavat lisää sisältöä. Rajallisuus on yksi aikuisuuden suuria tunteita herättävistä asioista. Omat kyvyt ja taidot eivät välttämättä riitä ja aika on rajallista. Näiden pohdintojen kautta kuitenkin itsetuntemus kehittyy ja aikuisuuden myötä ratkaisuja oman elämän suunnasta tulee tehdä näiden vaiheiden pohjalta. Aikuisuuden tunnusmerkkejä ovat integroituminen yhteiskuntaan, työuran valinta ja ammattiin valmistuminen, oman seksuaalisuuden hyväksyminen, vanhemmista irtautuminen, oman identiteetin kehittyminen (arvot, asenteet, elämäntattomuus ja maailmankuva) sekä elämään kohdistuvat muutokset esimerkiksi elämäntyytyisyydessä, perheen perustamisessa ja ihmissuhteista. (Nytyi 2016.)

3 ITSENÄISTYVÄN NUOREN TUKEMINEN

3.1 Tavoitteet

Sijaishuollon aikana tehty hoito- ja kasvatussuunnitelman tehtävänä on konkretisoida sijoitusaikana tehtävää työtä niin, että sijaishuoltoyksikössä voidaan havaintojen perusteella koota lapsen sosiaalista, fyysistä ja emotionaalista kehitystä jollakin tavalla. Sijoitusaikana opetellaan jo suuri osa itsenäiseen elämiseen tarvittavista tiedoista ja taidoista. Sijoitusaikana tehdään myös lapsen kanssa tulevaisuuden suunnitelmia, jotka ovat suuressa merkityksessä jälkihuoltosuunnitelmaa tehtäessä. (Laaksonen 2004, 7.)

Jälkihuoltosuunnitelma ei ole yksiselitteinen asia yhdenkään nuoren kohdalla. Jälkihuollossa tulee ottaa huomioon niin nuoren asuinpaikan muuttuminen, kuin myös vastuualueiden ja toimijoiden muutokset nuoren elämässä. Jälkihuoltosuunnitelmassa otetaan uudella tavalla huomioon nuoren rooli toimijana ja tavoitteiden asettajana ja näiden myötä nuoren vastuu omasta elämästä tulee keskeiseksi asiaksi. Jälkihuoltosuunnitelman teossa otetaan huomioon vahvasti nuoren omat mielipiteet ja näin ollen nuori saattaa kokea suunnitelman teon suurena luottamuksen osoittamisenakin. Jälkihuoltosuunnitelman tavoitteena on hoito- ja kasvatussuunnitelman tavoin konkretisoida se mitä tehdään ja mitä kukin toimija tekee. Suunnitelman teossa nuoren kanssa toimivat aikuiset ovat myös keskeisessä asemassa, mutta ratkaisujen ja toimintojen päättämisestä vastuu tulee antaa nuorelle. Nuoren omat toiveet ja tarpeet työskentelyn rakentamisessa tulee kohdata rohkeasti, jotta nuoren omaa toimintaa voitaisiin tukea parhaalla mahdollisella tavalla. (Laaksonen 2004, 18–19.)

Palveluiden ja toimijoiden kartoittaminen uudessa elämäntilanteessa on nuoren kanssa työskentelyn kannalta yksi tärkeimmistä asioista jälkihuoltosuunnitelmaa tehtäessä. Nuoren läheisverkosto tulee kartoittaa hyvissä ajoin, koska se toimii nuoren ensisijaisena tukijana nuoren itsenäistymisessä. Paikallisten palveluiden kartoitus on myös ensisijaisen tärkeää, koska tuolloin voidaan arvioida sitä millaiset palvelut vastaavat juuri kyseisen nuoren tarpeisiin eri elämän tilanteissa. Kartoitettavia palveluita ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon, opetus- ja nuorisotoimen, työvoimatoimiston ja muiden viranomaisten sekä kolmannen sektorin tarjoamat palvelut harrastuksien tai

hengellisen elämän tukena. Jälkihuollon piiriin kuuluvan nuoren ympärillä voi olla paljon ammattitoimijoita. Nuoren jälkihuollon toteutuksesta vastaa nuoren sosiaalityöntekijä, mutta sosiaalityöntekijän resurssien ollessa rajalliset voi sosiaalityöntekijä ostaa tukipalvelut muualta. Sijaishuollon aikana nuoren kanssa työskennelleet aikuiset kokevat usein jälkihuollon luonnolliseksi jatkumoksi aloitetulle työlle ja luottamussuhteen ollessa jo valmiina on työskentelyä helppo jatkaa sijoituksen jälkeenkin. Jälkihuollon toteuttamisessa sosiaalityöntekijän kokonaisvastuuseen kuuluu muun muassa: nuoren perusturvasta huolehtiminen 21 vuotiaaksi asti, ohjata nuorta hakemaan hänelle kuuluvia palveluita, muistaa nuoren oikeus jälkihuoltoon nuoren päätöksistä huolimatta, tehdä jälkihuoltosuunnitelma nuoren ja läheisverkoston kanssa ja päivittää sitä riittävän usein, huomioida erityistä tukea ja hoivaa tarvitsevat nuoret riittävällä tuen määrällä sekä tiedostaa oma kokonaisvastuu koordinoivana tahona jälkihuollon aikana. (Laaksonen 2004, 19–21.)

On syytä muistaa, että yksi olennaisimmista kysymyksistä jälkihuollossa on se, mitä nuori tarvitsee. Työntekijän todellisena haasteena voi olla haastatteluiden kautta selvittää mitä nuori kokee tarvitsevänsä ja sen pohjalta tavoitteiden hahmottaminen yhdessä nuoren kanssa. Jatkotyöskentelyn kannalta selkeät, nuoresta lähtöisin, olevat tavoitteet helpottavat työskentelyä huomattavasti. Palvelukartoituksen ja nuoren kanssa toimijoiden selvittämisen jälkeen on tärkeää tehdä selkeä työnjako. Työnjaon yhteydessä on hyvä tehdä vastuujako selväksi ja kirjata ylös kuka tekee, milloin ja miten sekä miten asetettuihin tavoitteisiin päästään ja miten tavoitteiden saavuttamista seurataan. Jälkihuoltoon siirtyminen on useimmiten jokaisen nuoren kohdalla erilainen prosessi. Toiset nuoret palaavat omille kotiseuduilleen, kun taas toiset nuoret jäävät sijoituspaikan kotikuntaan. Työskentelyn kannalta on keskeistä se minne nuori muuttaa sijoituksen päätyttyä. Pitkän matkan päähän muuttavan nuoren kanssa olisi hyvä uudelta kotipaikkakunnalta aloittaa työntekijän tutustuminen nuoreen jo hyvissä ajoin ennen sijoituksen päättymistä. Sijoituspaikan lähettyville jäävän nuoren kanssa voi jatkaa mahdollisuuksien mukaan vanhat omaohjaajat työskentelyä tai työskentely voidaan siirtää uudelle työntekijälle saattaen, jolloin nuorella on mahdollisuus tutustua uuteen työntekijään ennen vanhasta irtaantumista. Huomio tulee kiinnittää myös siihen, että iso osa kodin ulkopuolelta sijoitetuista lapsista on sijoitettuna sijaisperheisiin ja sijaisperheet tarvitsevat tukea nuoren itsenäistymisen lähestyessä ja sen aikana. (Laaksonen 2004, 21–23.)

3.2 Koulu ja työ

Koulutuksen ja työllistymisen tukeminen ovat tärkeä osa jälkihuoltoa. Koulu tai työ rytmittävät arkea nuoren elämässä. Jälkihuollon aikana nuoren elämäntilanne voi olla hyvin vaihteleva. Toisella nuorella voi olla kesken peruskoulu tai jatko-opinnot, kun taas joku nuori voi olla töissä, oppisopimuskoulutuksessa, työssä harjoittelijana tai työllistettynä. Tupa-selvityksestä (Hietaniemi 2002) käy ilmi, että haastatellut nuoret olivat yhtä paljon töissä ja koulussa. Työssä tai koulussa käyvät nuoret sitoutuivat muihinkin tukitoimiin paremmin, kuin sellaiset, jotka olivat työttöminä. Selvityksessä sosiaalityöntekijöiden mielipide oli, että nuoriin pitäisi olla jokin pakottava keino koulun tai työssä käymisen saralla. Työttömyysaste jälkihuollettavien nuorten kohdalla oli Härkösen tutkimustulosten perusteella huolestuttava: työttömyysaste oli moninkertainen verrattuna muiden samanikäisten suomalaisnuorten työttömyyteen. Tutkimustulosten antamat tiedot ovat huolestuttavia, mutta niiden ei voi antaa lamaanuttaa jälkihuoltonuorten kanssa tehtävää työskentelyä. Tilanteessa tuleekin ajatella positiivisesti ja miettiä mahdollisuuksia tilanteen parantamiselle. (Laaksonen 2004, 36–37.)

Jälkihuoltotyöskentelyssä aktiivinen ja tiivis nuorta kannustava yhteistyö koulun henkilökunnan tai työvoimatoimiston kanssa kannattaa, koska heillä on paras tämän hetkinen tieto paikkakunnan ja lähialueiden työ- ja opiskelumahdollisuuksista. Jälkihuollossa tulee kuitenkin muistaa nuoren vastuu omista asioistaan ja vaitiolovelvollisuus, jolloin työntekijä ei voi omin päin ilman lupaa olla yhteyksissä eri verkostoihin, vaikkakin se olisi nuorta tukevaa. Nuorelta tarvitaan lupa yhteistyöhön ja onkin hyvä, jos nuori on paikalla esimerkiksi opinto-ohjaajalle soittaessa ja nuoren tilanteesta keskusteltaessa. (Laaksonen 2004, 37.)

Jälkihuoltonuorten kanssa erityiseksi haasteeksi on noussut se, että itsenäistyminen tapahtuu juuri ennen toisen asteen opintojen viimeistä vuotta. Nuorella voi olla täysi-ikäntymisen myötä houkutus vapauksien rajattomaan käyttöön ja viimeinen vuosi koulussa voi jäädä käymättä. Tilannetta huonontaa, jos nuoren asuinpaikkakunta tai oppilaitos vaihtuu ennen itsenäistymistä. Tärkeänä nähdäänkin, että tähän siirtymävaiheeseen tulisi panostaa erityisellä intensiteetillä ja valmistaa nuori kohtaamaan vapaus etukäteen ja yrittää päästä sopimukseen asioiden hoidosta hyvissä ajoin. (Laaksonen 2004, 38.)

Osa nuorista saattaa itsenäistymisen kynnyksellä olla tilanteessa, jossa he eivät tiedä mikä oma ala olisi tai mitä haluaisi jatkossa tehdä. Työvoimatoimisto tarjoaa AVO ammatinvalintaohjelman näihin tilanteisiin avuksi, jonka avulla voidaan selvittää nuoren intresseistä riippuen mahdollisesti nuorelle sopivia ratkaisuja ja vaihtoehtoja. Monissa kunnissa toimii nykyään myös työpajoja, joissa alle 25-vuotiaat voivat suorittaa työharjoittelua ohjatusti. Pajat ovat tarkoitettuja nuorille työttömille, joilla ei ole ollenkaan ammatillista koulutusta tai työkokemusta. Nuoren työn saannin kannalta voi olla myös merkityksellistä työllistymistuki. Yritys hyötyy työllistymisestä saaden osan palkkakustannuksista työvoimatoimistosta palkatessaan alle 25-vuotiaan nuoren. Yhtenä nuoren vaihtoehtona voi olla myös työharjoittelu työmarkkinatuella. Harjoittelusta ei saa palkkaa, mutta siitä saa työmarkkinatukea ja tärkeää työkokemusta. Harjoittelussa nuori voi tutustua itseään kiinnostavaan alaan tehden työtä oikealla työpaikalla. (Laaksonen 2004, 38–39.)

3.3 Talous

Itsenäistyville nuorille tulee melkein jokaiselle yllätyksenä itsenäistymisen alussa mihin kaikkeen rahaa kuluu. Oman kodin hankinnat, elämiseen kuluvat rahat ja rahan tulon lähteet ovat monille nuorille täysiä kysymysmerkkejä. Käytettävissä olevaa rahaa on lähes kaikilla nuorilla vähän, joten rahankäytön suunnittelu on tärkeää. Tavoitteina talouden näkökulmasta jokaisen itsenäistyvän nuoren kohdalla olisi hyvä olla: rahankäytön suunnittelun osaaminen ja sen kautta rahojen riittäminen, pankkitilien avaaminen ja eri tilien tyyppien tunteminen, perustietojen hallitseminen koskien lainoja ja korkotyyppejä, osaaminen hakea erilaisia tukia opintoihin ja elämiseen, sähkö-, netti- ja puhelinpalveluiden valitseminen harkiten, pikavippien ja nettihuijareiden välttäminen sekä laskujen hoitaminen asianmukaisesti. (Omaelämä i.a..)

Työstä saatava palkka määräytyy useimmiten työehtosopimuksen mukaan. Työnantajasta riippuen palkka maksetaan yleensä kerran tai kaksi kuukaudessa pankkitilille. Jokaisella työntekijällä on oikeus saada palkan maksun yhteydessä palkkalaskelma, josta käy ilmi mitä maksetaan ja mihin maksaminen perustuu (peruspalkka, vuoro- tai muut lisät, maksetut verot, bruttopalkka ja verojen jälkeen nettopalkka). Nuoren opiskellessa tai ollessa työttömänä Suomen valtio tarjoaa taloudellista tukea esimerkiksi opintotuen ja

asumislisän, yleisen asumistuen, työmarkkinatuen ja peruspäivärahan muodoissa. (Omaelämä i.b..)

Nuoren jäädessä työttömäksi tai opintojen päättyessä tulee nuoren ilmoittautua heti työ- ja elinkeinotoimistoon työnhakijaksi. Ilmoittautumisen jälkeen nuori voi hakea työttömyysturvaa joko työttömyyskassasta tai Kansaneläkelaitokselta (myöhemmin Kela). Työttömälle maksettavia tukia ovat työttömyyspäiväraha (ansiopäiväraha tai peruspäiväraha) tai työmarkkinatuki. Ansiopäiväraha on tarkoitettu työttömyyskassan jäsenille eli niille, jotka ovat olleet työelämässä ja täyttävät työttömyyskassan ansiopäivärahan oikeuttavat säädökset. Jos nuorella ei ole oikeutta ansiopäivärahaan, voi nuori hakea Kelasta peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Työmarkkinatuen saaminen velvoittaa nuoren ottamaan työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamat työllistämistä edistävät palvelut vastaan ja hakeutumaan ammatilliseen koulutukseen. Koulutuksesta omasta syystä eronneet eivät ole oikeutettuja työmarkkinatukeen ja työmarkkinatuessa on 5 kuukauden odotusaika. Nuoren ollessa työelämässä ja jäädessään sieltä työttömäksi on hänellä mahdollisuus saada peruspäivärahaa Kelalta. Nuoren tulee kuitenkin täyttää työssäoloehto, joka tarkoittaa käytännössä kuusi kuukautta työntekoa 28 kuukauden aikana ennen työttömyyttä, työaika on ollut vähintään 18 tuntia viikossa ja palkka on ollut työehtosopimuksen mukainen tai vähintään 1173€ /kuukaudessa. Peruspäivärahaa voidaan maksaa korotettuna siltä ajalta, kun nuori osallistuu työllistämistä edistäviin palveluihin. (Kela 2016.)

Nuoren ollessa opiskelijana toisen tai korkeamman asteen opinnoissa on hänen ensisijaiset tulonlähteensä Kelan tarjoamat opintososiaaliset etuudet. Opiskelun tulee olla päätoimista ja opintotukea voidaan myöntää myös opintoihin ulkomailla. Opintojen aikana nuori voi saada opintotukea, koulumatkatukea ja ateriatukea. Korkeakouluopintojen ajallaan suorittamisen jälkeen on mahdollisuus saada opintolainahyvitystä tai opintolainavähennyksen sekä opintolainan korkoavustusta, jos henkilö on pienituloinen. (Kela 2016.)

Opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. Opintotukea saadakseen tulee olla Suomen kansalainen ja tietyin ehdoin myös muiden maiden kansalaiset voivat saada opintotukea. Opintotuen myöntämisen edellytyksiä ovat oppilaitokseen hyväksyminen, päätoiminen opiskelu, taloudellisen tuen tarve ja

opinnoissa edistyminen. Kuukausittain tilille maksettava opintoraha on valtion maksuma avustus. Opintorahaa voi saada vain opiskelukuukausilta ja jos kesällä haluaa saada opintotukea tulee opintojen olla myös kesällä päätoimista. Opintorahaa voi saada 17 vuotta täyttämisen jälkeisen seuraavan kuukauden alusta. Alle 17-vuotias voi kuitenkin tietyin ehdoin saada opintotukea opintolainan valtioneuvostolta ja asumislisää. Asumislisä maksetaan opintorahan tavoin kuukausittain tilille. Opintorahan ollessa veronalaista tuloa on asumislisä verotonta tuloa, eikä näin ollen asumislisää oteta huomioon tulovalvonnassa vuositulonasi. Asumislisää saadaan samoilta kuukausilta kuin opintorahaa. Asumislisää haetaan yleensä samanaikaisesti opintorahaa haettaessa, mutta asumislisää voi hakea myös erikseen myöhemmin, kun opintojen aikainen asuminen varmistuu ja vuokrasopimus on tehty. Kuukaudet, joilta maksetaan vain asumislisää lasketaan tukikuukaudeksi tulovalvonnalla, enimmäistukiajassa ja opintojen edistymisen seurannassa. (Kela 2016.)

Osana opintotukea on valtion takaama opintolaina, joka pitää maksaa takaisin. Nuoren saadessa opintolainan valtioneuvoston, voi nuori hakea lainan valitsemastaan pankista. Lainalle ei tarvita valtion lisäksi muita vakuuksia. Lainan korko määräytyy lainan hakijan ja pankin tekemästä sopimuksesta ja samoin jokainen tekee oman takaisinmaksuaikataulun. Lainan takaisinmaksu tapahtuu useimmiten opintojen päättymisen jälkeen kahden vuoden sisällä, jolloin lainotettu ei ole enää oikeutettu koron pääomittamiseen. Nuoren tulee ottaa huomioon, että tulot vaikuttavat opintotuen tukikuukausien määrään. Vanhemman tulot saattavat vaikuttaa myös opintotuen määrään. Nuoren tuleekin seurata valppaasti mahdollisia muita tulojaan ja esimerkiksi Kelan opintotukilaskurin avulla voi selvittää kuinka monelta kuukaudelta voi opintotukea nostaa. Koulumatkatuki on tarkoitettu korvaamaan kuluja, joita päivittäiset koulumatkat tuottavat. Koulumatkatukea voi saada toisen asteen opiskelijat. Koulumatkan tulee olla vähintään 10 kilometriä ja kustannukset nousta yli 54€:n kuukaudessa. (Kela 2016.)

Nuorella on oikeus jälkihuoltoon, kun hän on ollut sijoitettuna vähintään kuusi kuukautta kodin ulkopuolelle. Kunnan sosiaalitoimen on mahdollistettava riittävä taloudellinen tuki jälkihuollon piiriin kuuluvalla nuorella tai lapsella, jos tämä on esteenä lapsen tai nuoren kuntoutumiselle. Kunnan tulee myös korjata viivytyksettä asumisoloihin liittyvät puutteet ja tarvittaessa järjestettävä tarpeen mukainen asunto. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Toimeentulotuki on usein jälkihuollon tukimuotona nuoren taloudellisena tukena. Jälkihuollossa olevien nuorien kohdalla toimeentulotuki ei kuitenkaan ole sidottu normeihin, vaan sen tulee olla riittävä nuoren tilanteen kannalta. Nuorelle on saattanut kertyä myös itsenäistymisvaroja esimerkiksi eläkkeistä, elinkoroista, elatusavusta tai avustuksista sijoituksen aikana. Itsenäistymisvaroilla nuorella on mahdollisuus tehdä hankintoja omaan kotiin ja jos itsenäistymisvaroja ei ole kertynyt, niin nuorella on oikeus alkuavustukseen, jonka myöntää kunta ja jonka tulee olla riittävän suuri nuoren tarpeisiin nähden. (Laaksonen 2004, 41–42.)

3.4 Asuminen

Tärkeä osa jälkihuoltoa on nuoren asumisen järjestäminen. Sijoittavan kunnan tulee järjestää jälkihuollon aikana nuorelle asunto. Asunnoista on monilla paikkakunnilla huutava pula ja siksi asiaa tulee alkaa hoitamaan hyvissä ajoin ennen sijoituksen päättymistä. Osa nuorista haluaa palata vanhempiensa luokse vielä sijoituksen päätyttyä, mutta valtaosa nuorista itsenäistyy omaan asuntoon. Monien nuorten kohdalla olisi edun mukaista jatkaa sijoittamista vielä 18-ikävuoden jälkeen, jotta nuori voisi käydä esimerkiksi toisen asteen opinnot loppuun. (Laaksonen 2004, 31–32.)

Nuoren pärjäämisen kannalta on tärkeää, että nuori saa riittävän tuen asumiseen. Tuen muotoja on monia. Nuorelle voidaan tarjota tukiasuntoa tai nuori voi muuttaa vapailta vuokramarkkinoilta valitsemaansa asuntoon. Nuorelle tarjotaan tarvittavaa tukea sosiaalityön menetelmin asumisen ja elämisen järjestämiseen. Työntekijän kanssa nuorella on mahdollisuus harjoitella viranomaisasioiden hoitoa, rahan käyttöä, työnhakua ja saada esimerkiksi kannustusta opintoihin. Nuoren kanssa voidaan myös opetella arjen askareita yhdessä, jotta nuori jonain päivänä pärjäisi omatoimisesti arjen tiimellyksessä. (Laaksonen 2004, 32–33.)

3.5 Vapaa-aika

Jälkihuollossa nuorten harrastusten ja vapaa-ajan taloudellinen tukeminen ja niihin kannustaminen jätetään usein vähälle huomiolle. Erilaiset harrastukset ovat kuitenkin hyvä

väylä luoda sosiaalisia verkostoja ja saada onnistumisen kokemuksia. Säännöllisen harrastukset ja ohjattu vapaa-ajan toiminta myös rytmittää arkea, tuo mielekkyyttä elämään ja näin ollen vahvistaa nuoren oman elämän hallintaa. (Laaksonen 2004, 39–40.)

Nuorten vapaa-ajan tukeminen jälkihuollossa voidaan kategorioida vastuu-alueittain. Sosiaalitoimi tukee nuoren harrastuneisuutta taloudellisesti ja tarjoaa ohjausta ja neuvontaa vapaa-ajan tukemiseksi. Sijaishuolto paikka voi tukea nuorta myös taloudellisesti, ohjata ja neuvoa nuorta sekä erityisesti pyrkiä löytämään sopivan harrastuksen nuorelle. Jälkihuollossa työskentelevä tukihenkilö toteuttaa pääasiassa samoja vastuualueita sijaishuolto paikan kanssa erona se, että tukihenkilö ei tue vapaa-aikaa taloudellisesti ellei kysymyksessä ole kunnan oma tukihenkilö tai ostettavaan palveluun kuulu vapaa-ajan harrastusten kustantaminen palvelua tuottavalta taholta. (Etelä- Karjalan lastensuojelun jälkihuollon kehittämishanke 2007.)

Nuorille on tarjolla paljon eri harrastusmahdollisuuksia. Nuorten akatemia järjestää erilaista toimintaa nuorille. Nuorten akatemialla on alkanut jo vuonna 1998 Mahistoiminta, jossa aikuinen tukee vaikeassa elämäntilanteessa olevia nuoria mielekkään vapaa-ajan ryhmätoiminnan avulla. 14 vuoden aikana Mahiksen kautta on alkanut yli 1500 nuorten ryhmää ja se on palkittu sosiaali- ja terveysministeriön varhaisen puuttumisen Varpu-palkinnolla. (Nuorten akatemia 2013 a.)

Nuorten akatemialla on tällä hetkellä menossa myös Oma valinta – hanke, jonka tavoitteena on nuorten terveellisten elämäntapojen edistäminen kouluarjessa sekä kehittää uusia toimintamalleja nuorten parissa toimimiselle. Hankkeen tavoitteena on osallistaa kouluja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi, saada aikaiseksi konkreettisia muutoksia, jotka edistävät nuorten terveitä elämäntapoja lisäämällä liikettä koulupäiviin ja parantamalla ruokavalio sekä toiminnan jalkautuminen valtakunnalliseksi hankkeen päättyä. (Nuorten akatemia 2013 b.)

3.6 Sosiaaliset suhteet ja psykososiaalinen tuki

Ihmisyteen kuuluu ajoittaiset yksinäisyyden tunteet, eikä niiltä voi välttyä kukaan. Toisinaan olosuhteet pakottavat yksinäisyyteen ja toisinaan yksinäisyys on valittua. Yk-

sinäisyys voi olla voimavara omaehtoisena, kun taas pakon sanelemana yksinäisyys voi hajottaa ja syövyttää ihmistä, eikä ihminen pääse toteuttamaan minuuttiaan ja sosiaalisia tarpeitaan. Nuoren alkaessa itsenäistymään hän ei enää jaa samalla tavalla asioitaan ja kokemuksiaan vanhempiensa kanssa. Parhaimmillaan vanhemmista irtautuminen tapahtuu niin, että nuori saa itselleen sydänystäviä kanssakulkijoikseen ja hyvät välit vanhempiin säilyy. Kaikkien nuorten tilanne ei kuitenkaan ole hyvä. Nykyaikana yksi nuorten suurimmista ongelmista on yksinäisyys. Yksinäisyyttä on selvitetty monissa tutkimuksissa ja erityistä huolta on aiheuttanut Stakesin kouluterveytustutkimus, jossa selvisi, että 17 prosentilla yläasteikäisistä pojista Suomessa ei ole yhtään todella läheistä ystävää. Tyttöillä sama luku on 7 prosenttia. Suomalaisnuorten yksi yksinäisyyden piirteistä on turvallisten aikuissuhteiden kaipuu. Stakesin tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että 14-18vuotiaista nuorista noin 20 prosenttia kokee vanhemmuuden puutetta. (Uusitalo 2007, 23–26.)

Nuoren tasapainoinen kehitys vaatii hoivaa ja huolenpitoa. Tarve hoivaan ja huolenpitoon jatkuu läpi koko elämän, eikä se rajoitu pelkästään varhaislapsuuteen. Huolenpidon ja hoivan tavoitteena on kasvavan henkisen hyvinvoinnin tukeminen. Hoivaa voidaan pitää toisen ihmisen aktiivisena kohtaamisena, joka voi tarkoittaa kyselemistä, kuuntelemista, auttamista, lohduttamista ja tarkkaavaista läsnäoloa. Ihmiselle tulee antaa aikaa ja fyysistä läheisyyttä. Hoiva on siteiden solmimista ympärillä oleviin ihmiseen sekä vuorovaikutuksellista toimintaa, joka vaatii hoivattavan ja hoivaajan välille henkilökohtaisen kontaktin. Jälkihuollon lähituen merkitys nuoren elämässä on näin ollen suuri. (Laakkonen 2007, 145–150.)

”Henkinen tuki on kaikkein tärkein. Millään muulla ei ole väliä.”(Lastensuojeluprosessin läpikäyneen nuoren kertomaa.)

Itsenäistymistyöskentely on pitkäjänteistä ja suunnitelmallista. Itsenäisen elämän opettelu aloitetaan jo sijoituksen aikana ja suuri osa nuoren itsenäisen elämän taidoista pohjautuu sijoituksen aikaiseen työskentelyyn nuoren kanssa. Jälkihuollon tukeen sitoutuminen riippuu paljon siitä miten sijaishuolto on onnistunut. Moni nuori haluaisi sitoutua tukeen, mutta käytännössä kykyä ei välttämättä löydy, koska asiaa ei ole päästy työstämään nuoren kanssa. Sijaishuollon aikana tehty psykososiaalinen ja terapeuttinen työ voivat olla turhaa, jos nuorella ei ole arjen perustaitoja omilleen muuttaessa. Nuoren omien halujen ja tavoitteiden konkretisointi esimerkiksi paperille kirjoittamalla voi hel-

pottaa nuoren oman tulevaisuuden miettimistä ja antaa uskallusta siihen. (Laaksonen 2004, 25–26.)

Jälkihuollon lähituen tavoitteena on tukea nuorta löytämään omia vahvuuksiaan, käyttämään niitä hyödykseen, saamaan nuoren uskomaan itseensä ja siihen, että nuori voi vaikuttaa omaan tulevaisuuteen sekä nuorta tulemaan sinuiksi itsensä kanssa. Jälkihuollon onnistumisen kannalta on tärkeää, että nuorella olisi edes yksi hyvä aikuis- ja/tai viranomaissuhde. Tupo-haastattelussa on käynyt ilmi, että nuoret kaipaavat aikuisista keskusteluseuraa arkisten asioiden hoitamisessa auttamisen lisäksi. Nuoren kanssa tärkeintä on luottamussuhteen synnyttäminen. Nuorella tulee olla tunne siitä, että hän on arvokas ja tärkeä jonkun silmissä, jollakin on aikaa juuri hänelle ja joku kuuntelee juuri häntä. (Laaksonen 2004, 27.)

Toivon ylläpitäminen on yksi tärkeimmistä aikuissuhteen tehtävistä. Aikuissuhteen ymmärtäminen ja siihen uskaltautuminen työntekijän kannalta merkitsee paljon. Nuoret haastavat paljon aikuisia ympärillään. Työskentelyyn sitoutuminen ja itsenäistymiseen ohjaaminen on monivaiheista ja usein rankkaakin työntekijälle. Käytännössä psykososiaalinen tuki on nuoren ja työntekijän tapaamista. Suuri osa nuorista on saanut ohjausta ja neuvontaa sosiaalityöntekijältä, mutta tästä huolimatta työntekijät haluaisivat tarjota enemmän psykososiaalista tukea nuorille. Kaikille nuorille eivät riitä pelkästään sosiaalityöntekijän tapaamiset, vaan nuoret tarvitsisivat tukea enemmän. Tärkeänä pidetään työntekijän mukaan lähtemistä virallisia asioita hoidettaessa henkiseksi tueksi ja turvaksi nuorelle. Joskus nuoret kaipaavat myös konkreettista apua asioiden hoidossa ja työntekijän apua eri viranomaisten ymmärtämisessä. Nuori voi tehdä virheitä ja epäonnistua ilman, että asiakkuus tai jälkihuolto loppuisivat. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on kertoa nuorelle mahdollisuudesta palata jälkihuollon pariin takaisin, vaikka nuori olisi kieltäytynyt jälkihuollon tuesta aiemmin. Nuorelle jälkihuolto on vapaaehtoista, mutta kunnan sosiaalitoimelle sen järjestäminen on velvollisuus. (Laaksonen 2004, 27–30.)

Jälkihuollon psykososiaalisena tukena on alettu tarjoamaan nuorille myös vertaistukiryhmiä. Ryhmistä saadut asiakaspalautteet ovat olleet positiivisia ja toiminta onkin kasvamaan päin. Ihmisten jaksamiselle ja elämönhallinnalle tärkeää on vertaistuki, eikä ammattiapu voi korvata sitä. Vertaistoiminta perustuu kokemuksellisuudelle, jolloin ihminen ei ole hoidon ja toimenpiteiden kohteena, vaan itse toimijana. Vertaisryhmässä

nuori pystyy samaistumaan toisiin nuoriin, saadaan onnistumisen kokemuksia yhdessä tekemisen kautta, rohkaistutaan ja tätä kautta voimaannutaan. Nuoren luottamus, sosiaaliset suhteet, kumppanuus ja vuorovaikutus kehittyvät vertaistoiminnassa. (Laaksonen 2004, 29–30.)

Tärkeässä roolissa nuoren itsenäistymisessä on läheisverkon olemassa olo ja tuki. Läheisverkostoon kuuluu usein vanhemmat, huoltajat, sijaishuoltopaikka sekä muut tärkeät aikuissuhteet. Nuoren läheisverkon ja sosiaalitoimen yhteistyö tulisi olla hyvää, jolloin yhteistyön ja kumppanuuden pohja olisi vahva. Sijoituksen aikana tehty työ perheen kanssa näkyy usein myös jälkihuollon aikana vanhempien vahvempana osallistumisena itsenäistymisprosessiin. Kaikilla nuorilla ei ole sukulaissuhteita, jolloin tärkeää olisi mahdollistaa nuoren yhteydenpito niihin aikuisiin, joita hän on pitänyt tärkeinä elämässään. Nuoren kanssa on hyvä kartoittaa läheisverkostoa esimerkiksi verkostokartan avulla, jolloin läheisverkosto selkeytyy myös nuorelle itselleen. Nuori voi kokea omaohjaajansa läheisemmäksi kuin vanhemman, jolloin omaohjaajan merkitys nuoren itsenäistymisessäkin korostuu entisestään. Nuoren läheisverkosto on vahvassa roolissa nuoren itsenäistymisen tukemisessa, mutta työntekijän on syytä muistaa, että yhteydenpitoa läheisverkon kanssa nuoren ollessa täysi-ikäinen säätelee yksityisyyden suojaa käsittelevä lainsäädäntö, jota ohjaa esimerkiksi henkilötietolaki, laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta, sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Nuoren kanssa työskentelevien aikuisten tulee siis pyytää täysi-ikäiseltä nuorelta lupa tietojen luovuttamiseen. Hyvänä käytäntönä voidaan pitää sitä, että jälkihuollon asiakassuunnitelmapalaverissa sovitaan yhteydenpidosta läheisverkon kanssa nuoren määrittelyssä sen laajuus. (Laaksonen 2004, 43–45.)

4 ITSENÄISTYMISEN TUKEMINEN EEMELISSÄ

4.1 Sijais- ja perhepalveluiden moniosaaja

Lastensuojelulaitos Eemeli Oy on tuottanut sijaishuollon ja perhepalveluiden laadukkaita palveluita vuodesta 2003. Eemeli on kuulunut vuodesta 2014 Mediverkon lastensuojelupalveluiden verkostoon tuoden oman erityisosaamisensa osaksi Mediverkon laajoja lastensuojelupalveluita. Vuonna 2015 Mediverkko ja Mehiläinen fuusioituivat, jonka seurauksena Eemelin palvelut ovat nyt osana yhtä Suomen suurinta lastensuojelupalveluiden tuottajan tarjoamia palveluita. (Lastensuojelulaitos Eemeli 2016 a.)

Eemelissä toiminta on monimuotoista ja eri palveluiden on tarkoitus tukea toisiaan ja luoda kokonaisuus, joka pystyy vastaamaan kevyistä avohuollon palveluista aina vaativiin sijaishuollon palveluihin. Palvelut suunnitellaan aina vastaamaan asiakkaan henkilökohtaisia tarpeita, jolloin työn tuloksellisuus on parhaimmillaan. Suuressa roolissa työskentelyssä on myös asiakkaan verkosto, jonka voimavarojen pohjalta työskentely pyritään toteuttamaan niin, että verkostolla olisi parhaat mahdolliset kyvyt tukea asiakasta ja olla mukana asiakkaan kanssa tehtävässä työskentelyssä. (Lastensuojelulaitos Eemeli 2016 a.)

Eemelillä on kolme eri yksikköä. Eemelin lastensuojelulaitos on sijaishuollon yksikkö, joka tarjoaa asumisyksikön 10-17vuotiaalle huostaan otetuille lapsille ja nuorille. Eemelin vastaanottokoti sijaitsee lastensuojelulaitoksen kanssa samassa pihapiirissä tarjoten päivystysluonteisia ja akuutteja hoitajaksoja. Harjavallassa sijaitsee lisäksi Eemelin perhetukiyksikkö, jossa voidaan toteuttaa avo- ja laitostenmuotoista perhekuntoutusta. Eemelin perhetukiyksikkö toimii myös Eemelin perhetyön tukikohtana, josta käsin perhetöntekijät tekevät avohuollon tukitoimiin lukeutuvaa perhetyötä ja jälkihuoltotyötä. (Lastensuojelulaitos Eemeli 2016 a.)

Eemelin henkilökunta koostuu hoito- ja kasvatustyön sekä terveydenhuollon ammattilaisista. Eemelin moniammatilliseen työryhmään kuuluu muun muassa sosionomeja, sairaanhoitajia, toimintaterapeutti, psyko- ja perheterapeutteja, fysioterapeutti sekä lähihoitajia. Henkilökunta on erikoistunut laajasti vuorovaikutuskuntoutuksen osaamiseen.

Keskeisiä Eemelissä käytettäviä hoito- ja kuntoutus menetelmiä ovat muun muassa: intensiivinen omaohjaajajärjestelmä, toiminnalliset menetelmät ja ohjattu vapaa-aika, voimauttava valokuva, videoavusteinen vuorovaikutuksen ohjaus, MIM-arviointi, theraplay, perhe- ja vanhemmuuden arviointi, perhe- ja parisuhdeterapia, yksilöajat, kuntoutukselliset ryhmät sekä verkostotyö. (Lastensuojelulaitos Eemeli 2016 a.)

Eemelin perhetukiyksikkö sijaitsee luonnon helmassa Kokemäen joen tuntumassa lähellä Harjavallan keskustan palveluita. Yksikössä on viisi perheasuntoa sekä toimivat yhteiset tilat ja pihapiiri asiakkaiden kuntoutumisen tukena. Henkilökunta on pohjakoulutukseltaan sairaan- tai terveydenhoitajia ja sosionomeja, joista osalla on lisäksi perheterapeutin koulutus. Henkilökunnan erityisosaamisena on lapsen ja vanhemman kiintymyssuhteen tukeminen sekä asiakkaiden neuropsykiatristen erityistarpeiden huomiointi. (Eemelin perhetukiyksikkö 2016.)

Eemelin perhetukiyksikkö toimii myös perhetyön ja jälkihuollon tukikohtana, josta käsin perhetyöntekijät tekevät perheiden ja nuorten aikuisten koteihin ennaltaehkäisevää, kuntouttavaa ja ylläpitävää työtä. Perhetyön ja jälkihuollon työskentely perustuu voimavarakeskeiseen työskentelyyn, jossa pyritään löytämään lapsen ja perheen omat voimavarat, joiden kautta tavoitteena on löytää parhaat mahdolliset työskentelymallit lapsen ja perheen voimaannuttamiseen.

Eemeli on yksityinen palveluntuottaja, jolta kunta voi ostaa sijais- ja avohuollon palveluita. Kunnalla on lain mukaan vastuu järjestää lastensuojelun riittävät palvelut kunnan asukkaille. Kunta voi tuottaa palvelut itse tai ostaa ne eri järjestöiltä tai yksityisen sektorin toimijoilta. Kunnassa lastensuojelullisista toimista perheelle päättää sosiaalitoimen nimeämä sosiaalityöntekijä, jonka vastuulla on järjestää riittävä tuki lapselle ja perheelle, jos perheessä esiintyy lastensuojelullista tarvetta. Kunnat asettavat tiettyjä kriteerejä ostopalveluille, jotka se huomioi valitessaan palvelujen tuottajaa. Kriteerejä voivat olla muun muassa palvelujen saatavuus, toimitusvarmuus, toimintaedellytykset, toiminnan perusteet ja periaatteet, palvelujen tuottamisprosessi, toiminnan arviointi sekä palvelujen ja toiminnan laadun varmistaminen. (Rousu & Holma 2003, 19,43,44–46.)

Kunnalla on lain mukaan velvollisuus järjestää riittävä jälkihuollon tuki nuorelle, joka on ollut sijoitettuna kodin ulkopuolella vähintään kuusi kuukautta. Sosiaalityöntekijän

on huolehdittava siitä, että lapselle laaditaan jälkihuoltosuunnitelma. Nuorelle voidaan järjestää jälkihuoltoa, vaikka nuori ei ole ollut aiemmin sijoitettu kodin ulkopuolelle ja sijoitus olisi kestänyt alle puoli vuotta. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea nuoren itsenäistymistä parhaalla mahdollisella tavalla. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2015.)

4.2 Jälkihuolto-ohjaus Eemelissä

Eemelissä nuoren kanssa työskentely keskittyy kokonaisvaltaisesti nuoren hoivan ja huolenpidon tarpeisiin vastaamiseen ja itsenäisen elämän taitojen harjoitteluun. Eemelissä on kuitenkin nähty tarpeelliseksi luoda oma työskentelymalli itsenäistymisen kynnyksellä oleville nuorille ja se kantaa nimeä ”Jälkihuolto-ohjaus”. Jälkihuolto-ohjauksen tavoitteena on kartoittaa nuoren osaamisia itsenäistymistä ajatellen ja tutustuttaa tuleva jälkihuoltotyöntekijä nuoreen ennen varsinaisen työskentelyn aloittamista. (Lastensuojelulaitos Eemeli 2016 b.)

Jälkihuolto-ohjaustapaamiset aloitetaan kuusi kuukautta ennen kuin nuori täyttää 18 vuotta tai suunniteltu itsenäistyminen toteutuu. Jälkihuolto-ohjaus on jaettu kolmeen jaksoon seuraavasti:

1. jakso-nuoreen tutustuminen

- tapaamisrytmi: 2h joka toinen viikko
- jakso kestää 3 kuukautta ja tapaamisia on noin 6kpl
- tapaamisilla tutustutaan nuoreen ja luodaan luottamussuhdetta mukavan yhdessäolon kautta
- nuoren kanssa voidaan muun muassa laittaa ruokaa, pelata pelejä tai käydä ulkoilemassa

2. jakso-oma elämä

- tapaamisrytmi: 2h joka viikko
- jakso kestää 2 kuukautta ja tapaamisia on 8kpl
- tapaamisilla tutustutaan eri virastoihin (esimerkiksi Kela, TE-toimisto, sosiaalitoimi)
- nuoren kanssa otetaan selvälle mitä palveluja tarvitsee muuton yhteydessä ja omillaan asuessaan

- tehdään yhdessä lista muuton suhteen, mitä missäkin vaiheessa oltava tehtynä
- täytetään Turvallinen Syli-työkirjaa
- tehdään verkostokartta
- vietetään yhteistä aikaa, joka lisää luottamusta

3. jakso-käytännön toteutus

- tapaamisrytmi: 2h kaksi kertaa viikossa
- jakso kestää 1kk tai niin kauan kunnes nuori on muuttanut
- ollaan nuoren omaohjaajan ja nuoren apuna muuttoon liittyvissä asioissa
- tapaamisilla hoidetaan omaohjaajan kanssa yhdessä sovittuja asioita
- luottamussuhdetta lisätään yhdessä tekemisen kautta

Jälkihuolto-ohjauksessa ensisijaisen tärkeää on saumaton yhteistyö omaohjaajan kanssa. Omaohjaajan ja nuoren kanssa sovitaan vastuualueet ja jaetaan työtehtävät nuoren itsenäistymisen tukemisen tiimoilta. Tärkeää on muistaa, että omaohjaaja vastaa nuoren asioista sijoituksen loppuun asti ja jälkihuoltotyöntekijä on omaohjaajan apuna itsenäistymistyöskentelyssä.

Eemelissä jälkihuollosta vastaa yksi työntekijä. Työntekijä työskentelee myös laitosvuoroissa, jolloin luottamussuhde nuoriin on peruja laitostyöskentelystä. Eemelistä itsenäistyneet nuoret ovat pääasiassa halunneet jälkihuollon lähituen palvelut Eemelistä. (Lastensuojelulaitos Eemeli 2016 b.)

4.3 Eemelin jälkihuolto

Eemelin jälkihuollosta vastaa avopalveluita tarjoavan perhetukiyksikön perhetyön sektorin työntekijät. Jälkihuollontyöntekijän esimiehenä toimii perhetyön tiimivastaava, joka vastaa työskentelyjen ohjauksesta jälkihuoltotyöntekijälle ja osallistuu asiakassuunnitelmapalaveriin. (Lastensuojelulaitos Eemeli 2016 b.)

Eemelin jälkihuollon tavoitteena on tukea nuorta itsenäistymisessä ja omillaan pärjäämisessä. Nuori saatetaan turvalliseen aikuisuuteen riittävin tukitoimin. Työskentelyssä käytetään Turvallinen Syli – työkirjaa, jonka avulla nuori oppii tunnistamaan omat tar-

peensa ja toiveensa. Nuori oppii löytämään itsestään vahvuuksia ja positiivisia asioita. Turvallinen Syli – työkirja aloitetaan jo jälkihuolto-ohjauksen aikana ja työkirjan avulla työskentelyä jatketaan jälkihuollon alkaessa. (Lastensuojelulaitos Eemeli 2016 b.)

Asiakassuunnitelmapalaverissa nimetään jälkihuollon päätavoitteet ja kuinka usein nuorta tavataan. Eemelissä jälkihuollon lähituen tapaamiset aloitetaan useimmiten 3krt/vk tapaamisilla ja nuoren tilanteesta riippuen tapaamismäärää lähdetään laskemaan porrastetusti. Osa nuorista tarvitsee intensiivistä tukea itsenäistymisen alkuvaiheessa, jolloin tapaamisia tarjotaan 5krt/vk. Jälkihuolto on tavoitteellista työtä ja jokainen tapaaminen suunnitellaan asiakassuunnitelmapalaverissa nimettyjen tavoitteiden pohjalta.

5 PROSESSIKUVAUS

5.1 Kehittämispainotteinen opinnäytetyö

Opinnäytetyön tavoitteena on tukea ja vahvistaa opiskelijan ammatillisuutta, työotteen kehittymistä ja tuottaa uusia käytäntöjä, toimintamalleja ja tuotteita. Opinnäytetyön tulee olla työelämälähtöinen ja sen lähtökohdat tulee olla konkreettisia mahdollisen tilaajan ja opiskelijan kannalta. Opinnäytetyön on olennainen osa ammatillisen taidon ja tiedon kehittämistä, muodostumista ja osoittamista. Prosessi on pitkäkestoinen ja luova ja voi olla väylä opiskelijan työllistymiseen. (Diakonia ammattikorkeakoulu 2010, 23–24.)

Opinnäytetyö voi olla tutkimuspainotteinen tai kehittämispainotteinen. Tutkimuspainotteisessa työn painopisteenä on tutkimuksen tai selvityksen tekeminen. Kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä kehitetään, toteutetaan ja arvioidaan uusia tuotteita, palveluja, toimintatapoja ja työkäytäntöjä. Kehittelyn lopputuotteena syntyy tuote tai toiminnallinen tapahtuma. Produktion eli tuotekehittelyn lopputuloksena syntyy jokin tuotos tietylle käyttäjäryhmälle ja prosessi on yleensä kertaluontoinen ja melko lyhytkestoinen. Tuotekehittelyä tehtäessä opinnäytetyö sisältää varsinaisen produktin ja kaikissa tapauksissa siihen liittyvän kirjallisen raportoinnin. (Diakonia ammattikorkeakoulu 2010, 32–34.)

5.2 Produktin suunnittelu

Lähdin suunnittelemaan opinnäytetyötäni ensimmäistä kertaa keväällä 2015. Heti alusta lähtien oli selvää, että tekisin opinnäytetyöni työpaikalleni Lastensuojelulaitos Eemeliin. Työyhteisöissä pidettävissä palaverissa keskusteltiin opinnäytetyöstä ja sen mahdollisista aiheista. Alun perin päädyimme siihen, että voisin järjestää toiminnallisen tapahtuman Eemelin nuorille ja heidän läheisilleen, mutta tutkittuamme laajemmin Eemelin tarpeita päädyimme kesällä 2015 siihen, että tapahtuma kyllä järjestettäisiin, mutta opinnäytetyöni tekisin eri aiheesta.

Eemeli on toiminut 13 vuotta tarjoten laadukkaita lastensuojelun avo- ja sijaishuollon palveluita. Eemelistä itsenäistyy vuosittain useita nuoria, jotka tarvitsevat jälkihuollon tukea ja usein kunnat ostavat jälkihuollon lähituen Eemelin avopalveluita tuottavalta Perhetukiyksiköltä. Jälkihuoltoa varten on tuotettu Eemelissä omia materiaaleja työn tueksi, mutta selkeää toimintamallia ei ole ollut. Päädyimme työyhteisössä lopuksi siihen, että tekisin opinnäytetyönä oppaan itsenäistyvän nuoren kanssa työskentelyn tueksi jälkihuoltotyöntekijälle. Oppaassa käytäisiin läpi keskeiset aihealueet nuoren itsenäistymisen tukemisessa. Aihealueet valikoituivat jälkihuoltotyöntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella, joista kävi ilmi keskeisimmät asiat joita nuorten kanssa jälkihuollossa työstedään. Oppaan on tarkoitus tukea myös omaohjaajan työskentelyä itsenäistymisikää lähestyvän nuoren kanssa sijoituksen aikana.

Oppaan julkaisemisesta käytiin keskustelua työyhteisön tiimipalaverissa. Aiheesta käytiin avointa keskustelua, johon tiimipalaveriin osallistuneet ohjaajat osallistuivat. Tärkeänä nähtiin, että opas saadaan paperisena, mutta yhtä tärkeänä ellei tärkeämpänäkin nähtiin sähköinen versio, joka kulkisi työntekijän mukana kannettavalla tietokoneella tai muistitikulla. Tällöin opas olisi aina mukana ja sitä pystyttäisiin käyttämään erilaisissa tilanteissa. Paperisen version vahvuutena nähtiin se, että opasta voitaisiin esitellä helposti myös asiakassuunnitelmapalaverissa sosiaalityöntekijöille ja lasten läheisille, jolloin heidän olisi helppo saada näkemys siitä mihin Eemelin jälkihuoltotyöskentely perustuu.

5.3 Produktin toteutus

Aloitin produktin toteutuksen syksyllä 2015. Produktin pohjana toimii raportissa käytyt kirjalliset lähteet ja Eemelin henkilökunnan tiimipalaverissa esiin tuomat ajatukset tärkeiksi kokemistaan nuoren itsenäistymistä tukevista asioista. Keräsin alussa teoriapohjan opinnäytetyötä varten. Minulla oli selkeä ajatus siitä, että haluan käydä läpi lapsen kehittymisen aikuisiälle ja sen haasteet sekä tärkeäksi koettujen aihealueiden teoreettisen näkökulman, jolloin produktin teko helpottuu teoriapohjan ollessa vahva. Oma kokemukseni lastensuojelusta oli eduksi tuntiessani peruseriaatteet, joiden pohjalta toteutetaan laadukasta lastensuojelua. Olen työskennellyt jälkihuolto nuorten kanssa

jo kaksi vuotta ja produktin toteutuksessa myös tämä oli vahvana tukena laadukkaan toteutuksen aikaansaamiseksi.

Teoriapohjan läpikäytyäni ja kirjoitettuaani raporttimuotoon aloitettiin itse produktin teko. Työyhteisön tiimipalaverissa pidettiin tärkeänä produktin selkeyttä ja käytännön läheisyyttä, josta henkilökunta kertoi sanallisesti. Haluttiin selkeät ohjeet miten tärkeinä pidettyjen tilanteiden kanssa toimitaan. Produktin ulkoasu tuli olla miellyttävä työntekijälle ja sisällön sellainen, että asiakkaan kanssa voitaisiin käydä läpi jälkihuoltotyöntekijän tehtäviä itsenäistymisen tukena eri aihealueissa. Aloitin oppaan kirjoittamisen loppuvuodesta 2015 teoriaosuuden valmistuttua pääpiirteissään. Pidin tärkeänä asiana sitä, että produktia tehdessä pidän omasta aikataulutuksesta kiinni ja tarvittaessa muokkaan raportin teoriapohjaa, jos muutoksia itse produktin sisältöön tulee. Haasteena koin tietoteknilliset asiat, koska asetelujen määrittely produktille oli ajoittain haastavaa ja selkeyttä pidettiin yhtenä tärkeänä seikkana.

Produktin sisältö oli valmis vuoden 2016 alussa. Sisällön keräsin ensin erillisiin tiedostoihin, jonka jälkeen ne siirrettiin oppaan pohjaan. Oppaan teko itsessään oli kohtuullisen helppoa sisällön ollessa valmiina. Oppaan kasaan kokoamisessa haasteellista oli kerätä vain työssä tarvittava tieto oppaaseen, jotta opas pysyi selkeänä ja helppolukuisena. Oppaan ulkoasua muokattiin useita kertoja ja pohdimme työyhteisön tiimipalaverissa myös oppaan ulkonäön yhdenmukaistamista muihin aiemmin tuotettuihin materiaaleihin. Lopulta päädyimme kuitenkin pitämään oppaan ulkonäön omanlaisenaan, jolloin sen erityislaatuisuus työntekijän oppaana pysyisi selkeänä. Visuaalinen yhdenmukaistaminen olisi ollut myös haastavaa siinä suhteessa, että vanhat materiaalit ovat vain paperisessa muodossa, jolloin tietoteknistä osaamista olisi tarvittu paljon, että aiemmin tuotettujen materiaalien ulkonäkö olisi saatu sähköiseen muotoon.

5.4 Produktin arviointi

Produkti valmistui lopulliseen muotoonsa helmi-maaliskuun vaihteessa 2016. Produktia ei ole päästy vielä käytännön työssä kokeilemaan, mutta se on esitelty perhetukiyksikön johtajalle ja perhetyön tiimivastaavalle. Erityistä kiitosta sai oppaan visuaalinen toteutus

ja sen selkeys. Oppaan aihealueet nähtiin juuri sellaisina, joihin oli päädytty oppaasta keskusteltaessa työyhteisön tiimipalaverissa.

Opas tullaan ottamaan käyttöön kevään 2016 aikana kaikessa jälkihuoltotyössä Eemeliissä. Tavoitteena on kokeilla oppaan käyttöä syksyyn 2016 ja kerätä tämän jälkeen työntekijöiden palaute oppaan toimivuudesta. Opas julkaistaan paperiversiona ja sähköisessä muodossa. Oppaan muokattavuus halutaan säilyttää, jolloin opasta voidaan kehittää ja muokata tarvittaessa käyttökokemusten perusteella.

Produktissa ei ole tällä hetkellä kuvia. Ajatuksena on, että kun opas on otettu käyttöön, niin opas kuvitettaisiin kuvilla, joissa opasta käytetään. Kuvien avulla oppaan käyttö konkretisoituisi ja sen käytettävyys olisi nähtävillä myös visuaalisesti.

6 POHDINTA

Opinnäytetyössäni loin oppaan itsenäistymistyöskentelyn tueksi omaohjaajalle ja jälkihuoltotyöntekijälle. Opinnäytetyöhöni kuului oppaan lisäksi raporttiosuus, joka sisältää teoriapohjan ja prosessikuvauksen produktin teosta. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda opas selkeyttämään itsenäistymistyöskentelyä sijoituksen aikana ja sen jälkeen. Selkeydestään opas sai kiitosta työyhteisöltä sitä esitellessä työyhteisöpalaverissa.

Rauni Huotari(2010) on Pro gradu -tutkielmassaan selvittänyt lastensuojelun jälkihuollon merkitystä nuoren itsenäistymisen tukijana. Tutkimustuloksissa käy ilmi, että nuorten mielestä asunnon saaminen ja taloudellinen tuki tukivat kaikista eniten heitä heidän itsenäistymisessään. Sosiaalityöntekijät nimesivät tutkimuksessa taloudellisen tuen ensisijaiseksi tueksi, mutta muiden tukien arviointi oli haastavaa, koska kaikilla nuorilla on erilaiset tarpeet itsenäistymisessään. Sosiaalityöntekijät näkivät myös asunnon saamisen tukevan keskeisesti nuoren itsenäistymistä. Sosiaalityöntekijät painottivat tukihenkilön olevan merkityksellinen nuoren itsenäistymisprosessissa, koska tukihenkilö oli nuorelle läheisempi kuin viranomainen ja ”kaverillinen”, vaikka samalla tuki virallisten asioiden hoidossa ilta-aikoihinkin. Huotarin tutkimuksen valossa oma produktini on onnistunut. Produktissa on keskeisinä sisältöinä Huotarin tutkimuksissa esille tullut taloudellinen tuki, asunnon hankinta sekä jälkihuoltotyöntekijän antama psykososiaalinen tuki.

Jenna Kantonen (2011) tutki opinnäytetyössään nuorten kokemuksia jälkihuollosta. Tutkimusmenetelmänä Kantonen käytti teemahaastattelua. Vastauksissa nousi esiin psykososiaalisen tuen tärkeys, käytännön tuen merkitys, erilaiset menetelmät ja omaohjaajan merkitys arjessa. Omassa produktiossani lähtökohtana oli käytännön läheisyys, selkeys ja aihealueina Eemelissä tärkeiksi koetut aihealueet nuoren itsenäistymisen kannalta. Aihealueet ovat lähellä Kantosen tutkimuksen vastauksissa nousseiden aiheiden kanssa.

Johtopäätöksenä voidaan ajatella oppaan tukevan työyhteisön työskentelyä ja vastaavan sitä, mitä tilaaja toivoi. Opas otetaan käyttöön käytännön työssä keväällä 2016 ja tavoitteena on sen käyttö kaikessa Eemelistä toteutettavassa itsenäistymistyöskentelyssä. Opas julkaistaan paperisena ja sähköisenä versiona, jolloin se palvelee erilaisia työnte-

kijöitä parhaalla mahdollisella tavalla. Opasta pystytään myös kehittämään tarpeiden mukaisesti, koska sähköistä versiota on helppo muokata. Kehittämisideana itselläni on oppaan kuvittaminen arjen työskentelyissä otetuilla kuvilla, kun opas on otettu käyttöön.

Muistan sen tuskan, kun aloitimme koulussa pohtimaan opinnäytetyön tekoa. Aiheita pulpahti mieleeni monia ja kertaalleen vaihdoinkin kokonaan opinnäytetyön aiheita. Aihe löytyi helposti työpaikaltani ja toteutus oli mielestäni onnistunut prosessi. Olen itse työskennellyt kaksi vuotta jälkihuolto nuorten kanssa, joten opinnäytetyöni tuki myös omaa arjen työtäni ja nyt sain erilaista teorianäkemyksiä työlleni. Haasteena koin aiheen rajaamisen. Itsenäistymistä voidaan tarkastella monelta eri kantilta. Olisin voinut luoda oppaan nuorille itsenäistymisen tueksi, mutta työyhteisön toiveesta päädyimme siihen, että opas työntekijälle olisi kokonaisuutta ajatellessa käyttökelpoisempi.

Koen kasvaneeni ammatillisesti paljon opinnäytetyöprosessin aikana. Opinnäytetyö ei ole pelkästään kirjoitettua tekstiä, vaan se on myös taustalla suuria ajatuksia ja omalla kohdallani ammatillista kilvoittelua. Oman arkisen työn pohdinta teorianäkökulmasta ja sen kirjoittaminen raporttimuotoon kehitti ajattelua ja ymmärsin yhä paremmin miten suuressa roolissa lastensuojelun työntekijät ovat lastensuojelun asiakkaiden parissa. Olemme kanssakulkijoita, läheisiä, tuki ja turva, apu ja roolimalli. Meidän tehtävänäme ei ole pelkästään auttaa nuoria täyttämään erilaisia kaavakkeita, vaan tärkeintä on olla läsnä, kuulla ja ymmärtää. Uskon oppaan tukevan omaa ja työyhteisömme työskentelyä vahvasti ja yhdenmukaistavan erilaisia vallitsevia toimintamalleja eri tilanteissa.

LÄHTEET

- Diakonia ammattikorkeakoulu, 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä.
Tampere: Juvenes Print Oy.
- Eemelin perhetukiyksikkö, 2016. Toimintakäsikirja.
- Etelä-Karjalan lastensuojelun jälkihuollon kehittämishanke, 2007. Viitattu 16.2.2016.
<https://www.thl.fi/documents/647345/0/Lastensuojelun+j%C3%A4lkihuoltoty%C3%B6n+prosessimalli.pdf/406b69b3-7124-40d0-a069-eeeaf2fd02d8>
- Huotari, Rauni 2010. Omillaan toimeen tuleva aikuinen? Lastensuojelun jälkihuolto nuoren itsenäistymisen tukijana. Pro gradu –tutkielma, Itä-Suomen yliopisto.
- Kantonen, Jenna 2011. Nuorten kokemuksia itsenäistymisen tukemisesta sijaishuollossa. Opinnäytetyö, Vaasan ammattikorkeakoulu.
- Kela, 2016. Opiskelijan tuet. Viitattu 15.2.2016. <http://www.kela.fi/opiskelijat>
- Kela, 2016. Työttömät. Viitattu 13.2.2016. <http://www.kela.fi/tyottomat>
- Laakkonen, Minna 2007. Helposti Särkyvää. Helsinki: Kirjapaja.
- Laaksonen, Sari 2004. Jälkihuolto-opas. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 17. Helsinki.
- Lastensuojelulaitos Eemeli, 2016 b. Itsenäistymistyöskentely materiaali.
- Lastensuojelulaitos Eemeli, 2016 a. Toimintakäsikirja.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto, i.a.. Miten lapsi kasvaa ja kehittyy?. Viitattu 12.2.2016.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/
- Nuorten akatemia, 2013 a. Mahis. Viitattu 16.2.2016.
<http://www.nuortenakatemia.fi/fi/hankkeet/mahis/>
- Nuorten akatemia, 2013 b. Oma valinta. Viitattu 16.2.2016.
<http://www.nuortenakatemia.fi/fi/hankkeet/omavalinta/>
- Nyyti, 2016. Nuoruudesta aikuisuuteen. Viitattu 11.2.2016.
<https://www.nyyti.fi/tietoa/nuoruudesta-aikuisuuteen/>
- Omaelämä, i.b.. Palkka. Viitattu 12.2.2016. <http://www.omaelama.net/?s=raha-asiat&p=358>
- Omaelämä, i.a.. Raha-asiat. Viitattu 12.2.2016. <http://www.omaelama.net/?s=raha-asiat>

- Pulkinen, Lea 2013. Mistä koostuu hyvä lapsuus?. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden professori. Viitattu 2.2.2016. http://lastenkuntoutus-net-bin.directo.fi/@Bin/4e7d49445b10315d17e7ecbaa8e754d3/1455274448/application/pdf/195459/Hyva_lapsuus_Turku_Pulkinen_toim.pdf
- Rousu, Sirkka & Holma, Tupu 2003. Lastensuojelupalveluiden hankinta ja tuottaminen. Helsinki: Kuntatalon painatuskeskus.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Jälkihuolto. Viitattu 25.2.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>
- Unicef i.a.. Lasten oikeuksien sopimus lyhennettynä. Viitattu 5.2.2016. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/>
- Uusitalo, Tuula 2007. Helposti Särkyvää. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Valtiosopimus 60/1991. Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta.
- Väestöliitto, 2016. Nuoruuden kehitystehtävät. Viitattu 10.2.2016. http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/nuoruuden_kehitystehtavat/

LIITTEET

Liite 1 Itsenäistyvä nuori –Opas työskentelyyn

Itsenäistyvä nuori

Itsenäistyminen näyttelee nuoren elämässä suurta roolia. Lastensuojelulaitos Eemelistä itsenäistyy vuosittain useita nuoria, jotka tarvitsevat erilaista tukea ja apua itsenäistymisessään. Eemelissä aloitetaan jälkihuollon ohjaus puoli vuotta ennen nuoren suunniteltua itsenäistymistä, jolloin nuoren itsenäistymisvalmiuksia voidaan kartoittaa ja kehittää jo sijoituksen aikana. Eemelissä jälkihuoltotyöntekijä yhteistyössä nuoren omaohjaajan kanssa suunnittelee jälkihuollon ohjaukselle tavoitteet ja tekee sijoituksen aikaiselle ohjaukselle työn jaon. Nuoren muuttaessa omaan asuntoon ja aloittaessa itsenäisen elämän Eemelin Perhetukiyksikkö tarjoaa jälkihuollon palveluita nuoren itsenäistymisen tueksi. Jälkihuollolle asetetaan asiakassuunnitelmassa omat tavoitteet, jonka pohjalta työskentely nuoren kanssa suunnitellaan.

Opas työskentelyyn

Tämän oppaan tavoitteena on helpottaa jälkihuoltotyöntekijän ja omaohjaajan työskentelyä nuoren kanssa. Työkirjaan on koottu vinkkejä ja keskeistä materiaalia jälkihuoltotyöhön. Osa-alueina oppaassa ovat tavoitteiden asettaminen jälkihuoltotyölle, talous, koulu ja työ, asuminen, vapaa-aika sekä sosiaaliset suhteet ja psykososiaalinen tuki.

TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN

Jälkihuoltotyölle on tärkeä asettaa selkeät tavoitteet. Tavoitteet sovitaan nuoren asiakassuunnitelmapalaverissa, jossa tehdään jälkihuoltosuunnitelma nuorelle. Jälkihuoltosuunnitelma ei ole yksiselitteinen asia yhdenkään nuoren kohdalla. Jälkihuoltosuunnitelman teossa otetaan huomioon vahvasti nuoren omat mielipiteet ja näin ollen nuori saattaa kokea suunnitelman teon suurena luottamuksen osoittamisenakin. Jälkihuoltosuunnitelman tavoitteena on hoito- ja kasvatussuunnitelman tavoin konkretisoida se mitä tehdään ja mitä kukin toimija tekee. Suunnitelman teossa nuoren kanssa toimivat aikuiset ovat myös keskeisessä asemassa, mutta ratkaisujen ja toimintojen päättämisestä vastuu tulee antaa nuorelle. Asiakassuunnitelmapalaveri koskien jälkihuoltosuunnitelmaa on syytä pitää hyvissä ajoin ennen nuoren itsenäistymistä, jolloin sosiaalityöntekijän kanssa voidaan sopia selkeä työnjako ja käytännön asiat.

Jälkihuoltotyöntekijän tehtävät ennen asiakassuunnitelmapalaveria:

- Aloita Eemelin suunnitelmallinen jälkihuolto-ohjaus(liite1)
- Kerro nuorelle hänen oikeudestaan jälkihuoltoon(Lastensuojelulaki 13.4.2007/417)
- Selvitä nuoren oma mielipide tuen tarpeesta ja kirjaa se paperille
- Tee suunnitelma nuorelle tarjottavasta tuesta yhteistyössä omaohjaajan kanssa, ottaen huomioon nuoren oma mielipide ja jälkihuolto-ohjauksessa ilmenneet osaamiset ja puutteet
- Käy nuoren kanssa läpi omaohjaajan kanssa tekemäsi suunnitelma ennen palaveria

Jälkihuoltotyöntekijän rooli asiakassuunnitelmapalaverissa:

- Kerro aloitetusta jälkihuolto-ohjauksesta ja sen tavoitteista
- Käy läpi nuoren kanssa työskentelyssä ilmenneet asiat
- Esittele suunnitelma nuorelle tarjottavasta tuesta yhdessä nuoren kanssa
- Selvitä seuraavat asiat sosiaalityöntekijältä:
 1. Itsenäistymisvarat(kuinka paljon on kertynyt ja miten toivotaan käytettävän)
 2. Miten hankinnat tehdään(maksusitoumus) ja mistä ne tehdään
 3. Miten sosiaalitoimi tukee taloudellisesti nuorta jälkihuollossa(toimeentulotuen hakeminen, koulun käynnin ja harrastusten tukeminen, läheisten luona vierailujen tukeminen)
 4. Tuleeko jälkihuollon lähituki Eemelistä vai toteuttaako sitä sosiaalitoimi
 5. Mitä Eemelistä tulevaan jälkihuoltopalveluun kuuluu(tapaamiset, koulukulut, terveydenhuollon kulut, kilometrikorvaukset)
 6. Millaista yhteydenpitoa sosiaalityöntekijä haluaa sinulta jälkihuoltotyöntekijänä sijoituksen loppuvaiheessa
 7. Muut nuoren ja omaohjaajan kanssa esille tulleet nuoren itsenäistymiseen liittyvät asiat
 8. Sovi siirtopalaveriaika jälkihuollon tuen piiriin siirtymistä ennen

Jälkihuoltotyöskentelylle on siis hyvä asettaa tavoitteet jo hyvissä ajoin ennen nuoren itsenäistymistä, jolloin tavoitteellinen työskentely voidaan aloittaa jo jälkihuolto-ohjauksessa!

TALOUS

Itsenäistyvälle nuorille tulee melkein jokaiselle yllätyksenä itsenäistymisen alussa mihin kaikkeen rahaa kuluu. Oman kodin hankinnat, elämiseen kuluvat rahat ja rahan tulon lähteet ovat monille nuorille täysiä kysymysmerkkejä. Käytettävissä olevaa rahaa on lähes kaikilla nuorilla vähän, joten rahankäytön suunnittelu on tärkeää. Tavoitteina talouden näkökulmasta jokaisen itsenäistyvän nuoren kohdalla olisi hyvä olla: rahankäytön suunnittelun osaaminen ja sen kautta rahojen riittäminen, pankkitilien avaaminen ja eri tilien tyyppien tunteminen, perustietojen hallitseminen koskien lainoja ja korkotyyppijä, osaaminen hakea erilaisia tukia opintoihin ja elämiseen, sähkö-, netti- ja puhelin-palveluiden valitseminen harkiten, pikavippien ja nettihuijareiden välttäminen sekä laskujen hoitaminen asianmukaisesti. Jälkihuoltotyöntekijän tehtävänä on auttaa ja tukea nuoren talouden hoitoa itsenäisesti. Seuraavaksi erilaisissa tilanteissa olevia nuoria ja heidän tulon lähteet.

Työssä käyvä nuori

Työssä käyvä nuori saa palkkaa työstöön. Työstä saatava palkka määräytyy useimmiten työehtosopimuksen mukaan. Palkka maksetaan yleensä kerran tai kaksi kuukaudessa pankkitilille. Jokaisella työntekijällä on oikeus saada palkan maksun yhteydessä palkkalaskelma, josta käy ilmi mitä maksetaan ja mihin maksaminen perustuu(peruspalkka, vuoro- tai muut lisät, maksetut verot, bruttopalkka ja verojen jälkeen nettopalkka).

Vinkejä jälkihuoltotyöntekijälle työssä käyvän nuoren kanssa läpi käytävistä asioista:

- Varmista, että nuorella on tehtynä kirjallinen työsopimus
- Tutustu nuoren kanssa työehtosopimukseen(internet)
- Käy nuoren kanssa läpi työntekijän velvollisuudet ja oikeudet(liite 2)

- Tutustu nuoren kanssa palkkalaskelmaan ja tarvittaessa tarkasta yhdessä nuoren kanssa työsopimuksen/työehtosopimuksen mukaan palkan oikeellisuus
- Nuoren ollessa osa-aikatyössä tai saaden muuten pientä palkkaa tee tarvittaessa hakemukset muista etuuksista(yleinen asumistuki -katso kohta asuminen-, toimeentulotuki liite 3)

Työttön nuori

Nuoren jäädessä työttömäksi tai opintojen päättyessä tulee nuoren ilmoittautua heti työ- ja elinkeinotoimistoon työnhakijaksi. Ilmoittautumisen jälkeen nuori voi hakea työttömyysturvaa joko työttömyyskassasta tai Kansaneläkelaitokselta(myöhemmin Kela). Työttömälle maksettavia tukia ovat työttömyyspäiväraha(ansiopäiväraha tai peruspäiväraha) tai työmarkkinatuki.

Työttömän nuoren kanssa huomioon otettavat taloudelliset asiat:

- Varmista, että nuori on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon(www.te-palvelut.fi)
- Tee nuoren kanssa ansiopäiväraahakemus, jos nuori kuuluu työttömyyskassaan ja on oikeutettu ansiopäivärahaan(työttömyyskassan www-sivut)
- Selvitä nuoren kanssa onko hän oikeutettu Kelan peruspäivärahaan tai työmarkkinatukeen(www.kela.fi/tyottomat)
- Käy tarvittaessa nuoren kanssa yhdessä te-toimistossa ja tehkää suunnitelma yhdessä jatkosta
- Tee nuoren kanssa tarvittaessa hakemukset muista etuuksista(yleinen asumistuki -katso kohta asuminen-, toimeentulotuki liite 3)
- Pyri suunnittelemaan nuorelle päiväohjelma, ettei nuori jää toimettomaksi kotiin!

Opiskelija

Nuoren ollessa opiskelijana toisen tai korkeamman asteen opinnoissa on hänen ensisijaiset tulonlähteensä Kelan tarjoamat opintososiaaliset etuudet. Opiskelun tulee olla päätoimista ja opintotukea voidaan myöntää myös opintoihin ulkomailla. Opintojen aikana nuori voi saada opintotukea, koulumatkatukea ja ateriatukea.

Vinkkejä jälkihuoltotyöntekijälle opintososiaalisista etuuksista:

- Tutustu nuoren kanssa Kelan opintososiaalisiin etuuksiin(www.kela.fi/opiskelijat)
- Varmista, että nuori on hakenut opintotukea ja asumislisää
- Tee tarvittaessa nuoren kanssa opintotuki- ja asumislisähakemus(www.kela.fi/asiointi)
- Muistuta ja auta nuorta opintososiaalisten etujen lakkauttamisesta opintojen päättyessä/keskeytyessä

Jälkihuollon taloudellinen tuki

Nuorella on oikeus jälkihuoltoon, kun hän on ollut sijoitettuna vähintään kuusi kuukautta kodin ulkopuolelle. Kunnan sosiaalitoimen on mahdollistettava riittävä taloudellinen tuki jälkihuollon piiriin kuuluvalla nuorella tai lapsella, jos tämä on esteenä lapsen tai nuoren kuntoutumiselle. Nuorelle on saattanut kertyä myös itsenäistymisvaroja esimerkiksi eläkkeistä, elinkoroista, elatusavusta tai avustuksista sijoituksen aikana. Itsenäistymisvaroilla nuorella on mahdollisuus tehdä hankintoja omaan kotiin ja jos itsenäistymisvaroja ei ole kertynyt, niin nuorella on oikeus alkuavustukseen, jonka myöntää kunta ja jonka tulee olla riittävän suuri nuoren tarpeisiin nähden.

Nuoren kanssa pohdittavia asioita:

- Mitä nuori tarvitsee välttämättä elämiseen(oman asunnon hankinnat)
- Millaista taloudellista tukea nuori tarvitsee opintoihin(koulumatkat, koulukirjat, tarvikkeet, kannettava tietokone, työvaatteet ja -kalut)

- Onko nuorella harrastuksia, jotka tukevat häntä ja johon hän tarvitsisi taloudellista tukea?
- Haluaako nuori käydä tapaamassa läheisiä ja miten sosiaalitoimi tukee näitä matkoja?

Toimeentulotuki(mitä,mistä,miten,milloin)

Toimeentulotuki on usein jälkihuollon tukimuotona nuoren taloudellisena tukena. Jälki-huollossa olevien nuorien kohdalla toimeentulotuki ei kuitenkaan ole sidottu normeihin, vaan sen tulee olla riittävä nuoren tilanteen kannalta. Toimeentulotuki on aina viimesijainen etuus, joka tarkoittaa sitä, että nuoren on haettava muut mahdolliset etuudet(Kelan myöntämät etuudet) ennen toimeentulotuen myöntämistä. Jälkihuollossa olevan nuoren ei kuitenkaan tarvitse opiskellessaan hakea opintolainaa ensisijaisena etuutena, vaan nuori on oikeutettu toimeentulotukeen ilman lainan nostoa. Toimeentulotuesta vastaa nuoren kotikunta, joka on vastannut nuoren sijoittamisesta kodin ulkopuolelle. Asiakassuunnitelmapalaverissa sovitaan hakeeko nuori toimeentulotukea vanhasta kotikunnastaan suoraan vai siitä kunnasta, jonne nuori itsenäistyessään muuttaa(tällöin uusi kotikunta myöntää toimeentulotuen ja laskuttaa sen vanhasta kotikunnasta).

Jälkihuoltotyöntekijän tehtävät toimeentulotukea haettaessa:

- Selvitä sosiaalityöntekijältä jo hyvissä ajoin ennen itsenäistymistä hakeeko nuori toimeentulotukea vanhasta kotikunnastaan vai sieltä minne nuori muuttaa itsenäistyessään ja kuka toimeentulotuen käsittelystä vastaa
- Käy nuoren kanssa toimeentulotukihakemus ja toimeentulotukeen tarvittavat liitteet läpi hyvissä ajoin ennen itsenäistymistä(liite 3)
- Alussa huolehdi nuoren kanssa yhdessä, että nuori hakee toimeentulotukea ajallaan(toimeentulotuessa on 7 arkipäivän käsittelyaika virastoon saapumisesta)
- Eemeli tarjoaa nuorelle tarvittaessa kirjekuoren ja postimerkin toimeentulotukihakemuksen lähettämiseksi
- Vastuuta nuorta pikkuhiljaa hoitamaan toimeentulotuen hakeminen itsenäisesti

ASUMINEN

Tärkeä osa jälkihuoltoa on nuoren asumisen järjestäminen. Sijoittavan kunnan tulee järjestää jälkihuollon aikana nuorelle asunto. Asunnoista on monilla paikkakunnilla huutava pula ja siksi asiaa tulee alkaa hoitamaan hyvissä ajoin ennen sijoituksen päättymistä. Osa nuorista haluaa palata vanhempiensa luokse vielä sijoituksen päätyttyä, mutta valtaosa nuorista itsenäistyy omaan asuntoon.

Nuoren pärjäämisen kannalta on tärkeää, että nuori saa riittävän tuen asumiseen. Tuen muotoja on monia. Nuorelle voidaan tarjota tukiasuntoa tai nuori voi muuttaa vapailta vuokramarkkinoilta valitsemaansa asuntoon. Nuorelle tarjotaan tarvittavaa tukea sosiaalisen tuen menetelmin asumisen ja elämisen järjestämiseen.

Muistatattehan ottaa nämä huomioon nuoren asumisen järjestämisessä:

- Selvitä asunnon vuokratatto(jokaisella kunnalla on vuokratason mukainen vuokratatto yksin asuvalle)
- Tehkää asuntohakemus hyvissä ajoin ennen sijaishuollon päättymistä(liite 4)
- Käykää läpi muuttajan muistilista(liite 5)
- Valmistelkaa asunto asumiskuntoon ennen nuoren muuttoa(tarvittavat hankinnat, muuttajan muistilistan mukaiset toimenpiteet)

KOULU JA TYÖ

Koulutuksen ja työllistymisen tukeminen ovat tärkeä osa jälkihuoltoa. Koulu tai työ rytmittävät arkea nuoren elämässä. Jälkihuollon aikana nuoren elämäntilanne voi olla hyvin vaihteleva. Toisella nuorella voi olla kesken peruskoulu tai jatko-opinnot, kun taas joku nuori voi olla töissä, oppisopimuskoulutuksessa, työssä harjoittelijana tai työllistettynä.

Jälkihuoltotyöskentelyssä aktiivinen ja tiivis nuorta kannustava yhteistyö koulun henkilökunnan tai työvoimatoimiston kanssa kannattaa, koska heillä on paras tämän hetkinen tieto paikkakunnan ja lähialueiden työ- ja opiskelumahdollisuuksista. Jälkihuollossa tulee kuitenkin muistaa nuoren vastuu omista asioistaan ja vaihtoehtoisuus, jolloin työntekijä ei voi omin päin ilman lupaa olla yhteyksissä eri verkostoihin, vaikkakin se olisi nuorta tukevaa. Nuorelta tarvitaan lupa yhteistyöhön ja onkin hyvä, jos nuori on paikalla esimerkiksi opinto-ohjaajalle soittaessa ja nuoren tilanteesta keskusteltaessa.

Jälkihuoltotyöntekijän rooli koulussa ja työssä käymisen tukemisessa:

- Tee nuoren kanssa sopimus yhteydenpidosta kouluun, jos nuori haluaa sinun olevan tarvittaessa yhteydessä kouluun tai koulun olevan yhteydessä sinuun (jos nuori kieltää yhteydenpidon, niin sinulla ei ole oikeutta tiedustella nuoren koulun käyntiin liittyviä asioita koululta tai kertoa koululle nuorta koskevia asioita)
- Painota nuorelle hänen omaa vastuutaan koulussa ja työssä käymisestä
- Tue nuoren koulun käyntiä esimerkiksi avustamalla koulutöissä
- Ole rinnalla kulkija ja kuuntelija nuoren kouluun ja töihin liittyvissä iloissa ja suruissa
- Muistuta nuorta koulun käynnin tärkeydestä, mutta arvioi nuoren kanssa tarvittaessa esimerkiksi koulukuntoisuutta (fyysinen ja psyykinen hyvinvointi)

- Ole kärsivällinen: Nuori voi vaihtaa opiskelupaikkaansa useita kertoja ja sinun tehtävänäsi on tukea nuoren ajatuksia, mutta samalla muistuttaa tarvittaessa nuorta elämän tosiasioista(koulupaikan vaihto ei välttämättä ratkaise kouluongelmia, kaikilla on ajoittain haasteita koulussa ja työssä)
- Muista hoitaa nuoren kanssa tarvittavat muutokset taloudellisissa etuuksissa nuoren olosuhteiden muutoksissa(kts. Talous)
- Anna positiivista palautetta kaikista onnistumisista koulussa ja työssä

VAPAA-AIKA

Jälkihuollossa nuorten harrastusten ja vapaa-ajan taloudellinen tukeminen ja niihin kannustaminen jätetään usein vähälle huomiolle. Erilaiset harrastukset ovat kuitenkin hyvä väylä luoda sosiaalisia verkostoja ja saada onnistumisen kokemuksia. Säännöllisen harrastukset ja ohjattu vapaa-ajan toiminta myös rytmittää arkea, tuo mielekkyyttä elämään ja näin ollen vahvistaa nuoren oman elämän hallintaa.

Nuorten vapaa-ajan tukeminen jälkihuollossa voidaan kategorioida vastuu-alueittain. Sosiaalitoimi tukee nuoren harrastuneisuutta taloudellisesti ja tarjoaa ohjausta ja neuvontaa vapaa-ajan tukemiseksi. Sijaishuoltopaikka voi tukea nuorta myös taloudellisesti, ohjata ja neuvoa nuorta sekä erityisesti pyrkiä löytämään sopivan harrastuksen nuorelle. Jälkihuollossa työskentelevä tukihenkilö toteuttaa pääasiassa samoja vastuualueita sijaishuoltopaikan kanssa erona se, että tukihenkilö ei tue vapaa-aikaa taloudellisesti ellei kysymyksessä ole kunnan oma tukihenkilö tai ostettavaan palveluun kuulu vapaa-ajan harrastusten kustantaminen palvelua tuottavalta taholta.

Miten jälkihuoltotyöntekijä voi auttaa nuorta vapaa-ajan suunnittelussa:

- Tiedustele nuorelta mitä nuori haluaisi harrastaa
- Selvitä nuoren kanssa paikalliset harrastusmahdollisuudet
- Ohjaa nuorta kysymään taloudellista tukea harrastuksiin omalta sosiaalityöntekijältä
- Tutustu tarvittaessa yhdessä nuoren kanssa uusiin harrastuksiin
- Tapaamismäärän salliessa voit kuljettaa nuorta harrastukseen, jolloin nuorella on matalampi kynnys harrastaa
- Kerro nuorelle vapaa-ajan harrastusten hyödyllisyydestä: Fyysisen kunnon kohotus, psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen, sosiaalisten suhteiden luominen ja vahvistaminen, uusien taitojen opettelu ja esimerkiksi koulutusta tai työtä tukeva harrastaminen

SOSIAALISET SUHTEET JA PSYKOSOSIAALINEN TUKE

Tärkeässä roolissa nuoren itsenäistymisessä on läheisverkon olemassa olo ja tuki. Läheisverkostoon kuuluu usein vanhemmat, huoltajat, sijaishuoltopaikka sekä muut tärkeät aikuissuhteet. Nuoren läheisverkoston ja sosiaalitoimen yhteistyö tulisi olla hyvää, jolloin yhteistyön ja kumppanuuden pohja olisi vahva. Sijoituksen aikana tehty työ perheen kanssa näkyy usein myös jälkihuollon aikana vanhempien vahvempana osallistumisena itsenäistymisprosessiin. Kaikilla nuorilla ei ole sukulaissuhteita, jolloin tärkeää olisi mahdollistaa nuoren yhteydenpito niihin aikuisiin, joita hän on pitänyt tärkeinä elämässään.

Jälkihuollon lähituen tavoitteena on tukea nuorta löytämään omia vahvuuksiaan, käyttämään niitä hyödykseen, saamaan nuoren uskomaan itseensä ja siihen, että nuori voi vaikuttaa omaan tulevaisuuteen sekä nuorta tulemaan sinuiksi itsensä kanssa. Jälkihuollon onnistumisen kannalta on tärkeää, että nuorella olisi edes yksi hyvä aikuista/viranomaissuhde.

Toivon ylläpitäminen on yksi tärkeimmistä aikuissuhteen tehtävistä. Aikuissuhteen ymmärtäminen ja siihen uskaltautuminen työntekijän kannalta merkitsee paljon. Nuoret haastavat paljon aikuisia ympärillään. Työskentelyyn sitoutuminen ja itsenäistymiseen ohjaaminen on monivaiheista ja usein rankkaakin työntekijälle. Käytännössä psykososiaalinen tuki on nuoren ja työntekijän tapaamista.

Jälkihuoltotyöntekijä sosiaalisten suhteiden tukijana ja psykososiaalisen tuen antajana:

- Tee läheisverkoston kartoitus nuoren kanssa osana jälkihuolto-ohjausta
- Selvitä nuorelta ja tarvittaessa läheisverkostolta miten kukakin tukee nuorta itsenäistymisessä
- Ole nuorelle tuki, turva, apu, läheinen, kanssakulkija, turvallinen olkapää
- Muista, että kaikissa nuorissa on potentiaalia äläkä unohda toivon ylläpitämistä

- Tue nuoren sosiaalisia suhteita esimerkiksi tapaamalla nuoren kanssa nuoren vanhempia tai muita läheisverkostoon kuuluvia
- Nuori kaipaa aikuista seuraa, jolle voi kertoa iloista ja suruista
- Saat olla nuoren ainoa aikuinen kontakti viranomaisten lisäksi
- Muistuta nuorta, että hänellä on mahdollisuus ympärivuorokautiseen puhelintukeen Eemelistä

Tärkeintä on nuoren aito kohtaaminen. Ole aidosti läsnä ja kiinnostunut nuoren asioista!

LIITE 1

Jälkihuolto-ohjauksen tavoitteena on kartoittaa nuoren osaamisia itsenäistymistä ajatellen ja tutustuttaa tuleva jälkihuoltotyöntekijä nuoreen ennen varsinaisen työskentelyn aloittamista.

Jälkihuolto-ohjaus tapaamiset aloitetaan kuusi kuukautta ennen kuin nuori täyttää 18vuotta tai suunniteltu itsenäistyminen toteutuu. Jälkihuolto-ohjaus on jaettu kolmeen jaksoon seuraavasti:

1. jakso-nuoreen tutustuminen

- tapaamisrytmi: 2h joka toinen viikko
- jakso kestää 3 kuukautta ja tapaamisia on noin 6kpl
- tapaamisilla tutustutaan nuoreen ja luodaan luottamussuhdetta mukavan yhdessäolon kautta
- nuoren kanssa voidaan muun muassa laittaa ruokaa, pelata pelejä tai käydä ulkoilemassa

2. jakso-oma elämä

- tapaamisrytmi: 2h joka viikko
- jakso kestää 2 kuukautta ja tapaamisia on 8kpl
- tapaamisilla tutustutaan eri virastoihin(esimerkiksi Kela, TE-toimisto, sosiaalitoimi)
- nuoren kanssa otetaan selvälle mitä palveluja tarvitsee muuton yhteydessä ja omillaan asuessaan
- tehdään yhdessä lista muuton suhteen, mitä missäkin vaiheessa oltava tehtynä
- täytetään Turvallinen Syyli-työkirjaa
- tehdään verkostokartta
- vietetään yhteistä aikaa, joka lisää luottamusta

3. jakso-käytännön toteutus

- tapaamisrytmi: 2h kaksi kertaa viikossa
- jakso kestää 1kk tai niin kauan kunnes nuori on muuttanut
- ollaan nuoren omaohjaajan ja nuoren apuna muuttoon liittyvissä asioissa
- tapaamisilla hoidetaan omaohjaajan kanssa yhdessä sovittuja asioita

LIITE 2

Työntekijän oikeudet ja velvollisuudet

Suomessa työntekijällä on **oikeus**:

- työehtosopimuksen mukaiseen palkkaan ja muihin vähimmäisehtoihin
- suojaan, jonka lait ja sopimukset antavat
- järjestäytymiseen
- terveelliseen ja turvalliseen työympäristöön

Työntekijällä on **velvollisuus**:

- suorittaa työ huolellisesti
- noudattaa sovittuja työaikoja
- noudattaa työnjohdon ohjeita
- kieltäytyä työnantajan kanssa kilpailevasta toiminnasta
- pitää liike- ja ammattisalaisuus
- ottaa huomioon työnantajan etu

LIITE 3

Esimerkkinä Harjavalan kaupungin toimeentulotukihakemus liiteluetteloiheen. Hakemus löytyy internetistä <http://www.harjavalta.fi/palvelut/perusturvapalvelut/sosiaalityo/aikuissosiaalityo/toimeentulotuki/>.

 HARJAVALLAN KAUPUNKI Perusturvapalvelut Koulukatu 7 29200 HARJAVALTA		1(2)
		TOIMEENTULOTUKIHAKEMUS Saapemispvm. ____ / ____ 20____ Käsiteljä _____
HENKILÖTIEDOT		
Sukunimi ja etunimet:		Henkilötunnus:
Avo/aviopuolison suku- ja etunimet:		Henkilötunnus:
Osoite:		Puhelin:
Kotona asuvien lasten nimet ja henkilötunnukset:		
Hakijan ammatti:	Työ-/opiskelupaikka:	Hakijan pankkiyhteys:
Puolison ammatti:	Työ-/opiskelupaikka:	Puolison pankkiyhteys:
Kumman tilille toimeentulotuki maksetaan:		
TOIMEENTULOTUEN KÄYTTÖTARKOITUS		
Mille ajalle ja mihin tarkoitukseen haette toimeentulotukea?		
Eriyisiä syitä ja perusteluja?		
Tilanne ennen toimeentulotukitarpeen syntymistä (opiskelu, työtulo, muu tilanne):		
TYÖTÖN TÄYTTÄÄ		
Työnhaku on voimassa Työ- ja elinkeinotoimistossa: ☐ KYLLÄ ☐ EI		
Työttömyyden alkamispäivä:		Seuraava varattu aika TE-toimistoon:
VIREILLÄ OLEVAT ETUJEDET		
Mikä etuus (eläke, päiväraha, asumistuki, opintotuki) ja mistä alkaen?		

2(2)

TULOT JA MENOT (sen kuukauden ajalta, jolle toimeentulotukea haetaan)

TULOT NETTONA	HAKIJA	PUOLISO	Viim. maks.	MENOT
Ansiotulot				Vuokra
Työttömyyspäiväraha				Yhtiö/käyttövastike
Sairauspäiväraha				Asuntolainan korot
Äitiys/vanhempainraha				Lämmitys
Kansaneläke				Taloussähkö
Työ/perhe-eläke				Vesi
Muut eläkkeet				Sauna
Opintolaina/raha				Muut asumismenot
Elatusapu/tuki				Opintolainan korot
Kotihoidontuki				Työmatkat (km:t / julk.kust.)
Asumistuki				Terveydenhuoltomenot
Lapsilisä				Elatusmaksut
Muut tulot				Muut menot

OMAISUUS

ASUNTO ON EI Asunnon koko:
 Säästöt ja muu omaisuus (esim. auto, kesämökki, kuolinpesä, osakkeet yms.):

VELAT JA LAINAT (jäljellä oleva määrä ja kk-lyhennys)

Asuntolainat:
 Opintolainat:
 Muut velat:

ALLEKIRJOITUS JA PAIVÄYS

Vakuutan, että edellä antamani tiedot ovat totuudenmukaiset. Sitoudun toimeentulotuen tarpeen jatkuessa ilmoittamaan olosuhteissa tapahtuneet muutokset. Antamani tiedot saadaan tarkistaa ja olosuhteitani seurata kotikäynnillä.

Paikka ja pvm _____ / ____ 20____ Hakijan allekirjoitus _____ Puolison/avopuolison allekirjoitus _____

Asianne käsittelyn nopeuttamiseksi toivomme teidän täyttävän huolellisesti oheisen hakemuksen ja palauttavan sen liitteineen sosiaalikeskukseen (laki toimeentulotuesta 17§).

Puutteellisten tietojen perusteella toimeentulotukipäätöstä ei voida tehdä.

LIITTEET

TULOTOSITTEET	MENOTOSITTEET
<ul style="list-style-type: none"> • pankin tilioitteet 2 kuukaudelta jokaisen perheenjäsenen tileistä (pikatilioite ei käy) • palkkalaskelma/ palkkatodistus • päätös ansiosidonnaisesta päivärahasta • päätökset Kelan maksamista etuuksista • yrittäjän tulose selvitys lomake liitteineen • verotustiedot/päätös • selvitys varallisuudesta • tositteet muista tuloista 	LASKUT JA EDELLISEN KUUKAUDEN MENOISTA MAKSUTOSITTEET <ul style="list-style-type: none"> • vuokra, yhtiövastike, asuntolainan korot • vesi- ja saunamaksut • sähkölasku ja muut lämmityskulut • kotivakuutus, kiinteistövero, jäte- ja nuohousmaksu • opintolainan korot • terveydenhuoltokulut (lääkerekseptit ja ostokuitit) • päivähoitomaksu • muut menotositteet (esim. elatusapu)

LIITE 4

Esimerkkinä Harjavallassa toimivan Isännöintikeskus Sydän-Satakunta Oy:n asuntohakemus. Hakemus löytyy internetistä <http://www.isannointikeskus.net/fi/>.

**Hakemus palautetaan siihen kuntaan,
kaupunkiin
tai vuokratyövähtiin, josta asuntoa haetaan**

ASUNTOHAKEMUS

Vuokra-asunto Vuokra-asunnon vaihto

Numero	Vuosi
--------	-------

HAKIJAN HENKILÖTIEDOT

Sukunimi ja entiset nimet (painokirjaimin)		Etunimet (puhuttelunimi alleiviataan)		Asukasvalinnan suorittajan merkintöjä	
Henkilötunnus	Kotipaikka	alkaen			
Nykyinen osoite	Postinumero ja -toimipaikka	Puhelin kotiin/matkapuhelin			
Sähköpostiosoite	Haluatko ilmoituksen myös sähköpostina ☐ Kyllä ☐ En				
Arvo tai ammatti	Toimipaikka	alkaen	Puhelin toimeen		
Siviilisäätö ☐ naimaton ☐ kihloissa ☐ avoliitossa ☐ naimisissa ☐ asuu erillään ☐ eronnut ☐ leski					
AVIO/AVOPUOLISON HENKILÖTIEDOT (täytetään vain jos puoliso muuttaa haettavaan asuntoon)					
Sukunimi ja entiset nimet		Etunimet (puhuttelunimi alleiviataan)			
Henkilötunnus	Kotipaikka	alkaen			
Arvo tai ammatti	Toimipaikka	alkaen	Puhelin toimeen		
Asuu hakijan kanssa ☐ Kyllä ☐ Ei	Osoite	Postinumero ja -toimipaikka			
Raskaustodistus ☐ on ☐ ei ole					
MUUT ASUMAAN TULEVAT HENKILÖT (tarvittaessa käytettävä liitettä)					
Nimi			Henkilötunnus		

		Yhteensä	
		yli 18 v.	alle 18 v.
HAETTAVA HUONEISTO			
Kunta	Kaupungin/Kunnan osa/Kylä (nimetty alue)		Kaikki alueet ☐
Taloni nimi tai osoite (jos tiedossa)			
Haettava asuntotyyppi			
☐ Tavallinen vuokra-asunto	☐ Työsuhdeasunto	☐ Vanhusten asunto	☐ Palvelutalo
☐ Tukiasunto	☐ Opiskelija-asunto	☐ Yhteisöasunto	☐ Muu, mikä
Rakennus			
☐ valmistuva	☐ vanha	☐ kumpi tahansa	
Talotyyppi			
☐ kerrostalo	☐ rivitalo	☐ pientalo	☐ mikä tahansa
Huoneistotyyppi			
☐ 1h+kk/k	☐ 2h+kk/k	☐ 3h+k	☐ 4h+k
☐ 5h+k	☐ suurempi	☐ mikä tahansa	
Huoneiston koko m ² - m ²			
Muita toivomuksia (esim. vuokran suuruusluokka)			

Lomake ARA 100/10 Sivun 1/4

ASUNNON TARVE (kohdat 1 – 3 täytetään tarpeen mukaan)**1. ASUNNOTTOMUUS**

☐ Asunnoton	alkaan	Nykyinen majapaikka	Asukasvalinnan suorittajan merkintöjä
☐ Asunto asuinkelvoton	Syy (jos asunto asuinkelvoton, liitä viranomaisen, esim. terveystarkastajan tai muu vastaava selvitys)		
2. MUUTTOVELVOITE NYKYISESTÄ ASUNNOSTA (päätökset liitteeksi)			
☐ Tuomioistuimen päätös	☐ Ero vireillä		
☐ Asunnon hallintasuhteiden päättynyt/päätymässä	☐ Asunto puretaan		
☐ Tuomittu avioeroon	☐ Asunto peruskorjataan		
☐ Tuomioistuimen päätös yhteiselämän lopettamisesta	☐ Asuntoa kielletty käyttämästä asumiseen		
Muutettava viimeistään			

3. MUUTTO PAIKKAKUNNALLE TYÖPAIKAN TAI MUUN SYYN VUOKSI

Työnantaja	Työn alkamispäivä
Työpaikan osoite	
Omistusasunto jää paikkakunnalle ☐ kyllä ☐ ei	
Paikkakunnalle jäävä omistusasunto	
☐ vuokrataan, vuokra _____ euroa kuukaudessa	☐ myydään / on myynnissä
Muu syy, mikä	

4. TIEDOT NYKYISESTÄ ASUNNOSTA JA ASUNNONTARPEESTA

Asumisväljyys	Asukkaiden lukumäärä	Huoneiston pinta-ala m ²
Talotyyppi	☐ kerrostalo ☐ rivitalo ☐ omakotitalo ☐ muu, mikä	
Huoneistotyyppi	☐ 1h+kk/k ☐ 2h+kk/k ☐ 3h+k ☐ 4h+k ☐ 5h+k	
Varustetaso	☐ viemäri ☐ vesijohto ☐ lämmin vesi ☐ keskus- / sähkölämmitys ☐ sisä-wc ☐ kylpy- tai suihkuhuone ☐ asunokohtainen sauna ☐ parveke ☐ hissi (talossa)	
Asunnon kunto	☐ erinomainen ☐ hyvä ☐ tyydyttävä ☐ heikko	
Hallintasuhde	☐ omistaja ☐ vuokralainen ☐ alivuokralainen ☐ jälleenvuokralainen ☐ työsuhdeasunto ☐ asuntola ☐ asumisoikeusasunto ☐ yhteiskäyttöinen asunto ☐ asun vanhempieni luona ☐ muu, mikä	
Asumiskulut	Vuokra/käyttö-/yhtiövastike €/kk Erilliset lämmityskustannukset €/kk ja erilliset vesimaksut €/kk	
Muut asunontarpeeseen vaikuttavat seikat	☐ Perheenjäsenen pysyvä sairaus tai vamma edellyttää terveellisempää tai sopivampaa asuntoa (liitteeksi lääkärintodistus) ☐ Muu syy, mikä	

Nykyinen asunto kunnan
 kyllä ei
 arava
 kyllä ei
 korkotuki
 kyllä ei
 vapautuu
 kyllä ei
 Muu todistus
 kyllä ei

Lomake ARA 100/10 Siv 2/4

5. TULOT JA VARALLISUUS

Kirjoita kentiin kohtiin tulo- tai menotieto. Jos teillä on useampia samaan kohtaan tulevia summia, kirjoita yhteissummia ja yksilöi tiedot lisätietoja (8) kohtaan tai erillisellä selvityksellä.

	Hakija		Avio/lavopuoliso		Muut		Asukasvalinnan suorittajan merkintöjä
	Hakija täyttää	Kunnan merkintöjä	Hakija täyttää	Kunnan merkintöjä	Hakija täyttää	Kunnan merkintöjä	
Nykyiset bruttokuukausitulot, euroa							
Pääomatulot (vuodessa)							
Muut tulot							
Huomioon otettavat tulot yhteensä							
Varallisuus, omaisuuden käypä arvo, euroa							
Opintolaina							
Asuntolaina							
Muut lainat							
Huomioon otettava varallisuus yhteensä							

6. SELVITYS OMISTUSASUNNOSTA/KIINTEISTÖSTÄ

Hakija ja/tai puoliso taikka muu asumaan tuleva omistaa kokonaan tai osaksi

☐ osakehuoneiston	☐ omakotitalon	☐ omistusosuus (esim. 1/2 tai 25 %)
☐ muun asuintalon	☐ muun kiinteistön	☐ ei omista mitään edellä mainituista
Omistajan nimi		
Kiinteistön nimi ja RN:o/Yhtiön nimi		
Kiinteistön osoite		
Kiinteistön/Yhtiön sijaintikunta ja hankkimisaika		
Kiinteistön koko, asunnon koko		
Asunnon käyttö		
☐ hakijan oma asunto	☐ vuokrattu	☐ vapaa-ajan asunto
		☐ myynnissä
		☐ muu, mikä
Asunnon muu käyttö		

Osakehuoneiston/kiinteistön nykyinen myyntiarvo	
7. SELVITYS MUUSTA VARALLISUUDESTA	
☐ Pörssinoteerattuja osakkeita yhteensä _____ euroa	
Muuta, mitä _____	
8. LISÄTIETOJA	

9. ALLEKIRJOITUS**Edellä olevat tiedot vakuutan oikeiksi.**

Paikka ja päiväys	
Allekirjoitus	Nimen selvennys

Lomake ARA 100/10 Sivu 3/4

HAKEMUKSEN LIITTEET (toimitettava ennen vuokrasopimuksen tekemistä, poikkeukset määrittelee asukasvalitsija)

☐ Kaikkien työssäkävien huoneistoon muuttavien palkkatodistukset bruttokuukausiansioista työnantajalta ☐ Verotodistukset kaikilta huoneistoon muuttavilta yli 18-vuotiailta (verotuspäätös ja esitetytyn veroilmoituksen erittelyosa viimeksi toimitetusta verotuksesta, kiinteistöjen osalta kiinteistöverolippu) ☐ Todistus eläkkeen määrästä (brutto euroa/kk) ☐ Raskaustodistus ☐ Opiskelijatodistus kaikilta huoneistoon muuttavilta yli 18-vuotiailta opiskelijoilta ☐ Selvitys omaisuuden käyvästä arvosta ☐ Luotonantajan todistus veloista ☐ Selvitys maahanmuuttajilta oikeudesta oleskella maassa (kopio passista) ☐ Muita liitteitä, mitä _____	Asukasvalinnan suorittajan merkintöjä
--	---------------------------------------

<p>Huom!</p> <p>Asunnon asumiskelvottomuus, muuttovelvoite nykyisestä asunnosta ja paikkakunnalta saatu työpaikka on osoitettava erillisellä selvityksellä. Mikäli muuttovelvoitteesta on tuomioistuimen päätös, on kopio tästä liitettävä hakemukseen.</p> <p>Jos asuntosi on asuinkelvoton, syy on osoitettava erillisellä terveys- tai rakennustarkastajan antamalla selvityksellä.</p> <p>Pääomatuloja ovat pääomaverotukseen kuuluvat tulot kuten esim. vuokratulot, osaketulot, verolliset korkotulot ja ne ilmenevät veroselvityksestä.</p> <p>Hakemukseen on liitettävä rakennustarkastajan tai vastaavan antama arvio omakotitalon tai muun asuinkiinteistön käyvästä arvosta taikka isännöitsijän laatima tai muu luotettava arvio osakehuoneiston käyvästä arvosta sekä velanantajien todistukset ko. omaisuuteen kohdistuvista veloista. Jos luovutus on jo tapahtunut, hakemukseen on liitettävä jäljennös kauppakirjasta tai muu selvitys, josta käy ilmi luovutushinta.</p> <p>Jos osakehuoneistoja tai kiinteistöjä on tai on ollut useampia, ne on eriteltävä liitteessä. Yhteisomistuksesta on annettava erillinen selvitys, josta käyvät ilmi omistajien nimet ja osuuksien suuruudet.</p> <p>Mikäli haluat perustella asunnontarvettesi muilla seikoilla, liitä hakemuksesi tueksi erillinen liite (esim. lääkärinlausunto tai lasten huollosta/tapaamisoikeudesta tehty sopimus).</p> <p>Olosuhteiden muuttuessa hakemus on korjattava muutoksia vastaavaksi.</p> <p>Jos asunnontarve on suuri, kannattaa merkitä haun kohteeksi kaikki kaupungin/kunnan asuinalueet.</p>	
---	--

VIRANOMAISEN MERKINTÖJÄ

Ruokakunnan koko	
Huomioon otettavat bruttokuukausitulot	
Huomioon otettava varallisuus	Varallisuusraja
Päätösehdotus	☐ Hyväksytään ☐ Hyväksytään erityismääräysten perusteella, peruste
	☐ Jää odottamaan sopivan asunnon vapautumista tai valmistumista ☐ Hylätään, peruste

 Valittu asuntoon osoitteessa:

LIITE 5

Muuttajan muistilista

- Tee Postiin ja maistraattiin muuttoilmoitus viimeistään viikon kuluessa muutosta. Aikaisintaan sen voi tehdä kuukautta ennen muuttopäivää.
 - Järjestelmä välittää uudet osoitetietosi automaattisesti viranomaisille, Kelaan, ajoneuvontahallintoon, verohallintoon ja puolustusvoimille.
 - Pankit, vakuutusyhtiöt ja lehdet voivat myös saada uudet tietosi.
 - Väestörekisterikeskuksen sivuilta näet lisää paikkoja, joihin tiedot päivitetään.
 - Tee lista ja mieti minne kaikkialle muualle sinun on itse ilmoitettava uudet yhteystietosi. Olet vastuussa siitä, että laskut päätyvät muutossa oikeaan osoitteeseen ja ne maksetaan ajoissa.
- Hanki muuttoauto ja muuttoapu ajoissa. Muuttofirmoilla on kiireisiä aikoja, kuten viikonloput ja kuunvaihteet.
- Ilmoita isännöitsijälle muutostasi.
- Sovi internet-yhteyden siirrosta ajoissa operaattorin kanssa, jotta vältyt katkoksilta verkon käytössä.
- Tee sähkösojimus uuteen osoitteeseen soittamalla sähköyhtiöön. Muista irtisanoa vanha sähkösojimus. Kilpailuta sähkösojimus ennen uuden tekemistä!
- Tarkista kotivakuutusehdot uuteen asuntoon vakuutusyhtiöstä. Tarkista, että kotivakuutus on voimassa myös muuton aikana.
- Toimita tarvittavat lomakkeet Kelaan, jos saat tukia (esimerkiksi olosuhdemuutosilmoitus tai uusi asumistukihakemus).
- Mieti, keillä kaikilla on avain uuteen kotiisi. Joskus voi tuntua siltä, että asunnon lukot olisi syytä vaihtaa uusiin. Keskustele tästä kuitenkin aina asunnon omistajan kanssa.

LINKKI VINKIT

Harjavallan kaupunki, www.harjavalta.fi

Itsenäistyvän nuoren roolikartta, <http://www.vslk.fi/index.php?id=21>

Kansaneläkelaitos, www.kela.fi

Lastensuojelulaki, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Mannerheiminlastensuojeluliiton materiaalia itsenäistyvän nuoren vanhemmille,
<http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kattapidempaa/tyokirjat/>

Martat, www.martat.fi

SOS-lapsikylän luoma internet sivusto itsenäistyvälle nuorelle, <http://www.omaelama.net/>

Työ- ja elinkeinovoimatoimiston palvelut, www.te-toimisto.fi